

کبیرہ او صغیرہ گناہونہ

Ketabton.com

لیکوال:

فرید احمد (مبارز)

د کتاب پېژندنه

د کتاب نوم:	کبیره او صغیره گناهونه
لیکوال:	فرید احمد (مبارز)
کمپوزر:	خپله لیکوال
بیا کتنه:	مولوي حمدالله
بريښنالیک:	Faridahmadmobariz81@gmail.com

ډالی

زما محترمو والدينو ته چي زما روزنه او پالنه يې په پوره
مينه کړې ده. علماء کرامو، اُستازانو د علم د لاري لارويانو ته چي تل يې خپل
قلم د اسلام د پرمختگ لپاره جاري ساتلی دی او ټول اُمت مسلمه ته دي ډالی وي.

فهرست

موضوع	مخ
کتاب پیژندنه	۱
بسم الله الرحمن الرحيم	۲
دالی	۳
فهرست	۵
سریزه	۶
د کبیره او صغیره گناه تعریف او تشریح	۷
کبیره گناهونه	۹
صغیره گناهونه	۱۱
د مسلمان سپکاوی یا توکي باندي کول	۱۴
غیبت کول حرام دی	۱۷
ښکځل او بي حياء خبري کول	۱۸
پر انسان يا څاروي باندي لعنت ويل	۲۰
د عالمانو او د الله سبحانه وتعالی د وليانو بي ادبي يا بي عزتي کول	۲۲
درواغ ويل يا د درواغو قسم اخيستل	۲۴
د مسجد شريف بي احترامی کول	۲۷
لمانځه ته په صحيح ډول توجه نه کول	۲۹
په تول او ترازو کي کمی کول	۳۲
تصویر جوړول حرام دی	۳۴
د الله (جل جلاله) د نامه څخه ماسیوا په بل څه قسم اخيستل	۳۷
بي گټي خبري او عمل کول	۳۸
لونگ يا پرتوگ تر بجلکو کښته کول	۳۹
په ناوړه القابو سره د يو چا يادونه کول	۴۱
د مسلمان عيب لټول يا بي رسوا کول	۴۲
چغلي يا دوه مخي کول	۴۲
د نسب د امله يو چا ته پيغور ورکول	۴۴
د قران کریم د آيت، حديث او د الله (جل جلاله) د نامه بي ادبي کول	۴۵
بي ضرورته ستر لوڅول	۴۶
د نجومیانو څخه د غیبو خبري پوښتل	۴۷

- ۴۷..... د خلگو لاره تنگول او په لاره کي يې مرداري اچول.
- ۴۷..... سود خوړل يا يې کاروبار کول.
- ۴۸..... د الله سبحانه وتعالی څخه ماسیوا په بل څه سره قسم اخیستل.
- ۴۸..... د الله (جل جلاله) د نامه څخه ماسیوا نذر کول حرام دی.
- ۴۸..... د فلاني په حق سره دعا کول.
- ۴۹..... د درواغو شاهدي ورکول.
- ۴۹..... د بسم الله الرحمن الرحيم لیکل په اعدادو سره.
- ۵۰..... د رشوت ور کولو جائز او ناجائز صورتونه.
- ۵۰..... د کمیشن یا د دلالي اجرت اخیستل.
- ۵۱..... په خیرات ورکولو سره احسان اچول.
- ۵۱..... د الله (جل جلاله) د نامه څخه ماسیوا څاروی ذبح کول.
- ۵۲..... بنځه د خاوند او مزدور یا غلام د بادار په خلاف پارول.
- ۵۲..... په یو وخت کي تر یوه ډیر طلاقونه ورکول.
- ۵۳..... د اجازي پرته د یو چا کور ته ورننوتل یا کتل.
- ۵۳..... د روح لرونکي شي په اور کي سوځل.
- ۵۳..... په اولادونو کي برابري نه کول.
- ۵۴..... د بولو د څاڅکو څخه ځان نه ساتل.
- ۵۴..... د خلگو په لاره کي مرداري اچول.
- ۵۴..... پرته د ضرورته سپی ساتل.
- ۵۵..... پای.

سریزه

الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلوة والسلام على اشرف الانبياء محمد مصطفى (صلى الله عليه وسلم). اللهم صلى على محمد وعلى آل محمد كما صليت على ابراهيم وعلى آل ابراهيم انك حميد مجيد. اللهم بارك على محمد وعلى آل محمد كما باركت على ابراهيم وعلى آل ابراهيم انك حميد مجيد. اما بعد!

هر وخت چي انسان بي لاري سوی دی، نو الله سبحانه وتعالی لارښوونکی ورته رالیرلی دی، تر څو د نورو لارو څخه یې راوگرځوي او پر مقصوده یعنی مستقیمه لاره یې برابر کړی دی، بلاخره الله سبحانه وتعالی خپل دغه جریان د آخري پیغمبر حضرت محمد مصطفی (صلى الله عليه وسلم) په رسالت او کتاب قرآن کریم سره یې پای ته ورسوی. په اوسني عصر کي د بیلا بیلو سببونو د کبله د گناهونو ډیرښت د عامي وباء یا ناروغۍ صورت ځان ته غوره کړی دی، دې طوفان ټول انسانان هغه که د مشرق دي او که د مغرب دي ټوله یې محاصره کړي دي، داسي حالت ته خبره رسیدلي ده، که چیري د الله (جل جلاله) یو بنده د گناهونو څخه د حفاظت اراده وکړي، نو د دنیا فضا به ډیره ورته تنگه سي. په کومه ورځ چي ماته د دغه کتاب د لیکولو ویاړ را په برخه سو، په هم هغه لحظه ما ته دا احساس پیدا سو، چي الله سبحانه وتعالی زه په یوه لوی انعام سره ونازولم، سترگو او زړه مي دواړو د خوشحالی څخه ژړل چي زه حقیر انسان هم نن د اسلام د مبارک دین په هکله یو څه لیکم، قلم او گوتي مي دواړه په لړزیدو وي، ځان مي د نړۍ یو خوشبخته انسان محسوساوه او داسي امیدونه راته پیدا کیدل چي گوندي الله سبحانه وتعالی به د خپل مبارک دین په برکت ما عاجزه ته مغفرت او بخښنه وکړي، خپله لویه عفو او کامیابي به را په برخه کړي، ددې تر څنگ ما ته به د اسلام د مبارک دین د هر اړخیز خدمت لپاره نور طاقت هم را په برخه کړي، او زه ددې شکر اداء کولو لپاره د اسلام مبارک دین ته د سر او مال په قرباني کولو سره خدمت وکړم او هیڅکله ځان ځيني ونه سپوم. ومن الله توفیق

درنو لوستونکو! دا چي زما او ستاسي تر منځ ددې کتاب د لوستلو د برکته ملگرتیا پیدا سوه، زه ستاسو ټولو لوستونکو څخه نړۍ نړۍ مننه کوم، چي خپل آرزښتمن وخت مو زما د کتاب و لوستلو ته ورکړی، زه ځان ستاسي ددې ښیگني پوروري بولم او ستاسي لپاره لاسونه د لوی رب (جل جلاله) و دربار ته لپه کوم، الله (جل جلاله) دي ستاسي ژوند د اندیښنو او غمونو څخه په آمن کي کړي.

په درنښت

فرید احمد (مبارز)

۲۷/۳/۱۴۰۰

د کبیره او صغیره گناه تعریف او تشریح

د علماؤو د یوې ټولې قول دا دی: هره گناه کبیره ده، هیڅ صغیره گناه وجود نه لري، ځکه چې په هره گناه کې د الله سبحانه و تعالی او د هغه د رسول (صلی الله علیه وسلم) د ارشاد مخالفت دي.

د الله سبحانه و تعالی او د هغه د رسول (صلی الله علیه وسلم) مخالفت چې څومره لږ وي، بیا هم غټه گناه ده، ددې امله صغیره گناه نه سي ورته ویل کیدلای. بیا چې د صغیره او کبیره گناهونو کوم تقسیم مشهور دی هغه فقط اضافي او نسبتي دی، یعنی ځیني گناوي د نورو گناهونو په مقابل کې صغیره دي. د شیخ ابواسحاق اسفرائني، قاضي ابوبکر باقلاني، امام الحرمین تقي الدین سبکي او د عامه اشاعره علماؤو (رحمة الله تعالی علیهم) همدا قول دی.

د جمهورو علماؤو مذهب دا دی: گناهونه ځیني کبیره او ځیني صغیره دي ځکه چې پر دې خبره د ټولو اتفاق دی، ځیني گناوي داسي دي چې د هغه کوونکي فاسق او مردود الشادة گڼل کیږي، او بعضي بیا داسي دي چې د هغه کوونکي ته فاسق نه ویل کیږي او د هغه شهادت نه رډیږي. لومړی قسم گناه ته په اصطلاح کې کبیره گناه او دوهم قسم ته یې صغیره گناه ویل کیږي. د لومړۍ ټولې د علماؤو او جمهورو اختلاف هم فقط د نامه اختلاف دی، په حقیقت کې کوم اختلاف نه سته، ځکه چې جمهور علماء چې کومو گناهونو ته صغیره وايي، د هغوی دا مطلب نه دی چې په کولو کې یې کوم بدوالي نه سته یا لږ خرابه ده، بلکې د الله (جل جلاله) او د هغه د رسول (صلی الله علیه وسلم) د مخالفت د حیثیت هره گناه لویه او عذاب یې سخت دی. زواجر ملخصاً

امام غزالي (رحمة الله علیه) فرمایي: کومه گناه چې انسان په بي باکي سره کوي، هغه کبیره گناه ده که څه هم صغیره وي، او کومه گناه چې ناڅاپه وسي او په زړه کې د الله سبحانه و تعالی څخه بیرته، پښیماني او تاسف ور سره وي، هغه صغیره ده که څه هم غټه گناه وي. والله اعلم

د کبیره او صغیره گناه په تعریف کې د علماؤو اقوال مختلف دي: علامه ابن نجيم (رحمة الله علیه) په خپله رساله کې تقریباً څلویښت (۴۰) قولونه نقل کړي دي. همداسې علامه ابن حجر هیثمي (رحمة الله علیه) هم ډیر بیلا بیل قولونه را نقل کړي دي، مگر په ټولو کې ډیر جامع قول د اصحابو، تابعینو او علماء کرامو څخه نقل سوی دی. هغه دا دی: پر کومه گناه باندي چې په قرآن کریم یا حدیث کې د اور او دورخ سزا راغلي وي هغه کبیره گناه ده، او پر کومه گناه باندي چې د اور او دورخ سزا په ښکاره سره نه وي راغلي هغه صغیره گناه ده.

د حضرت حسن بصري، سعد بن جبیر، مجاهد، ضحاک او نور علماء کرامو (رحمة الله تعالی علیهم) څخه هم دا تعریفونه را نقل سوي دي. زواجر

پر صغیره گناه باندي همیشه توب یا تکرارن کول: امام رافعي (رحمة الله علیه) فرمایي: کومي گناه ته چې صغیره گناه ویل کیږي، دا تر هغه وخته صغیره گناه ده، تر څو چې دوام او همیشه

توب پر ونه سي، کله کله وسي څوک چي پر صغیره گناه باندي دوام وکړي، هغه د کبیره گناه کوونکی سو، همداسي که څوک په ډيرو صغیره گناهونو کي بوخت سي، تر داسي حالته پوري چي د هغه پر اطاعتو باندي غالب سي هغه هم فاسق او مردود الشهاده دي. کتاب زواج

د رئيس المفسرين حضرت عبدالله بن عباس (رضي الله عنهم) څخه يو چا پوښتنه وکړه: يو سړی عمل لږ کوي، يعني نفلي عبادتونه لږ کوي پر فرضو او واجبو عمالو باندي اکتفاء کوي، نفلي عبادتونه نه کوي، ذکر او اذکار، تسبيحات ډير نه کوي، مگر گناوي يې هم لږ دي، يعني د گناهونو څخه ځان ساتي دا سړی ښه دي او ستا خوښ دی، او که دي هغه سړی خوښ دی، چي نفلي عبادتونه هم ډير کوي او گناوي يې هم ډيري وي؟

مثلاً: د تهجد لمونځ هم کوي، د اشراق لمونځ هم کوي، تلاوت هم کوي، وظيفي او تسبيحات هم ډير کوي، مگر ددې سره گناوي هم ډيري کوي ستا په عقیده کوم يو ښه دی؟ د اول سړي عمل لږ خو گناه يې هم لږ ده. د دوهم سړي اعمال ډير خو گناوي يې هم ډيري دي.

حضرت عبدالله بن عباس (رضي الله عنهم) په جواب کي وفرمايل: د گناهونو څخه د ځان د حفاظت په مقابل کي هيڅ شی اهمیت نه لري، يعني انسان که د گناهونو څخه ځان وساتي دا ډير غټ نعمت دی او غټه فايده ده چي هيڅ عمل ددې مقابله نه سي کولای، نو هغه سړی چي گناوي يې لږ وي هغه تر هغه سړي ښه دی چي ښه عمل يې ډير وي، مگر گناوي يې هم ډيري وي، ځکه چي اصل شی د گناهونو څخه ځان ساتل دي.

علامه ابن نجيم (رحمة الله عليه) په خپله رساله کي لاندې کبیره او صغیره گناهونه راوړي دي، چي په راتلونکو عنوانونو کي به ذکر سي.

کبیره گناهونه

۱: زنا کول. ۲: لواطت کول. ۳: شراب څښل که څه هم یو څاڅکي وي، همدارنگه د خرما د درختي څخه جوړ سوي شراب، د بنگو بوټي او داسي نور... د نشي شيان اسمتعالول. ۴: غلا کول. ۵: پر پاک لمني بڼخي باندي د زناء تور پوري کول. ۶: په ناحقه سره قتل کول. ۷: په حقه سره شاهدي نه ورکول. ۸: د درواغو شاهدي ورکول. ۹: د یو چا مال غصبول، يعني په زور سره اخیستل. ۱۰: د درواغو قسم اخیستل. ۱۱: د جهاد د میدان څخه پر شاه تگ، يعني پاته کیدل. ۱۲: سود خوړل کاروبار یې کول. ۱۳: د یتیم مال په ناحقه خوړل. ۱۴: رشوت اخیستل. ۱۵: د مور او پلار نافرمانی کول. ۱۶: قطع رحمي کول، يعني د نژدې دوستانو حقوق نه ادا کول. ۱۷: د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) یو قول یا فعل ته قصداً د درواغو نسبت کول. ۱۸: د روژي په میاشت کي پرته له کومه عذره روژه ماتول. ۱۹: په تول او ترازو کي کمی کول. ۲۰: فرض لمونځ د خپل وخت څخه مخته یا شاته کول.

۲۱: زکات او روژه پر خپل وخت نه ادا کول، د عذر او ناروغي صورتونه ځيني مستثنا دي. ۲۲: د فرضي حج ادا کولو څخه پرته مړ کیدل. ۲۳: پر مسلمان باندي ظلم کول یا تاوان ورسول. ۲۴: د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) اصحابو ته بد رد ویل. ۲۵: علماء او د قرآن کریم حافظانو ته بد ویل د هغوی د بد نامولو لپاره کوښښ کول. ۲۶: ظالم ته د یو چا چغلي کول. ۲۷: خپله بڼځه، لور یا یو بل قریب په خپل اختیار سره په حرامو اخته کول یا راضي کیدل. ۲۸: نابنده بڼځه، حرام کار ته چمتو کول او ددې لپاره دلالي کول. ۲۹: د توان لرلو سره سره امر بالمعرف نهی عن المنکر پرېښوول. ۳۰: جادو زده کول بل ته ورښوول او عمل په کول. ۳۱: قرآن کریم تر حفظ کولو وروسته بیا هیږول. ۳۲: روح لرونکي شی مړ کول یا په اور کي سوځل لکه: مار، لړم، غالبوزه او داسي نور...

۳۳: بڼځه د خپل خاوند څخه جلا کول او د خاوند د حقوقو د ادا کولو څخه منع کول. ۳۴: د الله سبحانه وتعالی د رحمت څخه نا اُمیده کیدل. ۳۵: د الله سبحانه وتعالی د عذاب څخه نه بیریدل. ۳۶: د مردار سوي حیواناتو غوښي خوړل. ۳۷: د خنزیر غوښه خوړل. ۳۸: چغلي کول. ۳۹: د مسلمان غیبت کول. ۴۰: ځمار کول. ۴۱: په مال مصرفولو کي اسراف کول. ۴۲: د حاکم د حق څخه سر غړونه کول. ۴۳: خپلي بڼځي ته د مور او لور په شان یا نومونو سره ویل. ۴۴: پر صغیره گناه دوام کول. ۴۵: پر گناهونو باندي د یو چا سره مرسته کول، یا یې گناه کولو ته چمتو کول. ۴۷: سروز يعني غزلي اوریدل. ۴۸: د خگلو په مخ کي ستر لوڅول. ۴۹: د یو چا پر حق بخل کول. ۵۰: د لوړي مرتبي اصحاب د کښته مرتبي د اصحابو سره برابرول. ۵۱: ځان وژل. ۵۲: د بولو د څاڅکو څخه ځان نه ساتل. ۵۳: په صدقه کولو سره احسان اچول او تکلیف رسول.

۵۴: د قضاء او قدر يعني تقدير څخه انکار کول. ۵۵: د خپل امير سره غداري کول. ۵۶: د نجومی او کاهن تصدیق کول. ۵۷: د یو چا لپاره د نذر او تقرب په ډول څاروي حلالول. ۵۸: لونگ، پرتوگ او نوري جامي د تکبر یا د تکبر څخه پرته تر بیجلکو کښته کول. ۵۹: د گمراهي طرف ته خلگ بلل یا دا ناوړه رسم رواجول. ۶۰: غلام خصي کول یا د هغه یو اندام پرې کول یا سخت تکلیف ورکول. ۶۱: د احسان کوونکي ناشکري کول. ۶۳: په حرم شریف کي الحاد او گمراهي خپرول. ۶۴: د خلگو پټ عیبونه لټول. ۶۵: هره داسي لوبه کول چي د هغې په حرمت کي د علماؤو اتفاق وي. ۶۶: مسلمان ته کافر ویل. ۶۷: د خپلو ښځو په حقوقو کي برابرې نه کول. ۶۸: په لاس سره شهوت پوره کول. ۶۹: عالم پر خپل علم باندي عمل نه کول. ۷۰: غزلو ته رقص کول. ۷۱: د دنیا محبت کول يعني دنیا ته ترجیع ورکول پر دین باندي. ۷۲: لغړزني هلک ته په شهوت سره کتل. ۷۳: د یو چا کور ته کتل یا د اجازي پرته ورننوتل. ۷۵: زکات یا حج پرته د عذره ځنډول.

صغیره گناهونه

۱: نامحرمه ښځي ته قصداً کتل. ۲: د نامحرمه ښځي سره په یوازې ځای کې کښیناستل یا لاس ور وړل. ۳: پر انسان یا څاروي باندې لعنت ویل. ۴: هغه درواغ چې په هغه کې چاته تاوان ونه رسیږي. ۵: بام یا لور ځای ته ختل چې د هغه ځای څخه د خلکو کورنه معلومېږي. ۶: د یو مسلمان بد ویل که څه هم په اشاره یا کنایه سره وي او خبره هم رښتیا وي. ۷: د یو مسلمان سره پرته د کوم عذره تر درو (۳) ورځو زیات خبرې نه کول یا اړیکې ور سره ختمول. ۸: پرته د علم او تحقیق څخه د یو چا د طرفه جنگ کول او د تحقیق څخه وروسته د حق په خلاف جنگ کول. ۹: په لمانځه کې په اختیار سره خنډل یا د یو غم د کبله ژړل. ۱۰: نارینه د ښځې جامې اغوستل. ۱۱: په تکبر او غرور سره تگ کول. ۱۲: د فاسق سره ناسته او ولاړه کول. ۱۳: په مکروه وختونو کې لمونځ کول یعنې لمر خاته او لمر لویده زوال.

۱۴: په منع سوو ورځو کې روژه نیول لکه: اخترونو او د تشویق ورځې. ۱۵: مسجد ته ناپاکی وړل. ۱۶: مسجد ته لیونۍ یا دونه کوچنیا وروستل چې ځینې د ناپاکی خطر وي. ۱۷: د قضاء حاجت پر مهال قبیلې ته مخ یا شاه ورگرځول. ۱۸: په حمام کې بلکل ځان لوڅول که څه هم د خلکو په مخ کې نه وي. ۱۹: صوم صال یعنې: په داسې ډول روژه نیول چې په منځ کې یې هیڅ روژه مات نه وي. ۲۰: د کومې ښځې سره چې یې اظهار کړی وي، د ظاهر د کفاري د ادا کولو څخه مخکې جماع ورسره کول. ۲۱: د ښځې لپاره د محرمه پرته سفر کول. ۲۲: د خوراک څښاک ضروري شیان د گراني بېي لپاره ساتل یا جمع کول. ۲۳: د خلکو په معاملو کې خنډ اچول. ۲۴: د صحرا خلک چې کوم مال بازار ته د پلورلو لپاره راوړي، هغه په کمیشن او دلالي سره خرڅول.

۲۵: ښار ته د راتلونکي مال، بازار ته د رارسیدو څخه مخکې دباندي رانیول. ۲۶: د جمعي د آذان څخه وروسته یو شی رانیول او خرڅول. ۲۷: د سودا یا جنس عیب د خرڅولو په وخت کې پټول. ۲۹: د جنابت په حالت کې آذان کول. ۲۹: د جنابت په حالت کې مسجد ته پرته د عذره ننوتل. ۳۰: په لمانځه کې پر تشي لاس نیول. ۳۱: په لمانځه کې غټ پټو داسې پر ځان اچول چې لاسونه ځینې رایستل مشکل وي. ۳۲: په لمانځه کې په کالو بازی کول. ۳۳: د لمونځ کوونکي په مخ کې د هغه وخوا ته کښیناستل یا دریدل. ۳۴: په لمانځه کې راسته او چپه خواته کتل. ۳۵: په مسجد کې د دنیا خبرې کول. ۳۶: په مسجد کې داسې کار کول چې هغه د عبادت وړ نه وي. ۳۷: په روژه کې د خپلې ښځې څخه مچه اخیستل چې تر حد زیاته اندېښنه وي. ۳۸: زکات د بې کاره مال څخه ادا کول. ۳۹: حیوانات د خټ له خوا حلالول. ۴۰: د حلال او ذبحه سوي حیوان مخصوص اعضاء لکه: مثانه او مرغړي خوړل. ۴۱: د حکومت له طرفه پرته د ضرورته د اجناسو نرخ ټاکل.

۴۲: د بالغې او عاقلې انجلۍ نکاح د ولي د اجازې پرته کول يا خپله کول. ۴۳: نکاح الشغار يعني موخۍ کول. ۴۴: ښځې ته په يوه وخت کې تر يوه ډير طلاقونه ورکول. ۴۵: ښځې ته پرته د ضرورته بائن طلاق ورکول ولي چې په رجعي طلاق سره هم جلاوالی کيدلای سي. ۴۶: د حيض په حالت کې طلاق ورکول. ۴۷: په طهر کې يې چې جماع کړي وي، په هغه کې طلاق ورکول. ۴۸: طلاق سوي ښځې ته د جماع پواسطه رجوع کول ځکه چې لومړی رجوع په خبرو سره په کاره ده. ۴۹: ښځې ته د تکليف رسولو لپاره ايلاء ورکول يعني د ورتللو څخه قسم اخيستل. ۵۰: ښځې ته د تکليف رسولو لپاره ايلاء ورکول يعني د ورتللو څخه قسم اخيستل. ۵۱: په اولادونو کې د شيانو په ورکولو کې برابري نه کول. ۵۲: د قاضي او حاکم د فریقينو په عريضو کې په خپله معامله يا توجه نه کول. ۵۳: د پاچا انعام قبلول. ۵۴: د کوم چاچي حرام ډير وي، حلال يې لږ وي، د هغه سوغات يا دعوت پرته د عذره قبلول.

۵۵: د غصب سوي مخکې د گټې څخه خوراک کول يا مصرفول. ۵۶: غصب سوي مخکې ته ننوتل که څه هم د لمانځه لپاره وي. ۵۷: د بل چا په مخکې کې د هغه د اجازې پرته تگ کول. ۵۸: د يو حيوان، پزه، غوړ او داسې نور... څه پرې کول. ۵۹: يو حربي کافر يا مرتد ته تر درو (۳) ورځو پورې د توبې کولو او دعوت ورکول څخه مخکې وژل. ۶۰: مرتد ښځه وژل. ۶۱: په لمانځه کې تلاوت واجب دی هغه پريښول يا ځنډول. ۶۲: د لمانځه لپاره د يو خاص سورت قرأت ټاکل. ۶۳: پرته د ضرورته په يوه قبر کې دوه (۲) نفره ښخول. ۶۴: د جنازې لمونځ دننه په مسجد کې کول. ۶۵: د تصوير په وړاندي لمونځ کول هغه که راسته طرفه ته وي که چپه طرفه ته وي. ۶۶: غاښونه د سرو زرو په تارونو تړل. ۶۷: د سرو او سپينو زرو لوبښي استعمالول. ۶۸: د مري مخ مچول. ۶۹: پرته د ضرورته کافر ته په سلام سره پيل کول. ۷۰: د اسلام پر دښمنانو يا مخالفينو وسله خرڅول. ۷۱: د خصي غلام څخه د خدمت په حيث کار اخيستل يا د هغه گټه خوړل.

۷۲: د خپل زړه د ساتيرې لپاره غزلي ويل. ۷۳: د عبادت د شروع کولو وروسته باطلول. ۷۴: د ښځې يا مينځې سره په داسې حالت کې جماع کول منع دي، چې بالغ سړی يا ښځه ورسره وي. ۷۵: د يو حاکم يا امير د استقبال لپاره وتل. ۷۶: د خلکو لاره بندول. ۷۷: د آذان تر اوريدلو وروسته په کور کې کښينا ستل او د اقامت انتظار کول. ۷۸: تر مريدو وروسته زيات خوراک کول يا پرته د لوړې خوراک کول. ۷۹: د عالم، بزرگ، پلار او مور څخه پرته د يو چا لاس مچول. ۸۰: فقط د لاس په اشاره سره سلام کول يعني ويل. ۸۱: د قرآن کریم تلاوت کوونکی د خپل پلار يا اُستاد څخه پرته د تعظيم په توگه يو چاته دريدل. ۸۲: پر مسلمان بدگوماني کول. ۸۳: حسد کول. ۸۴: تکبر کول. ۸۵: غزلي اوريدل. ۸۶: جنب سړی پرته د عذره په مسجد کې پاته کيدل. ۸۷: د مسلمان په غيبت اوريدلو سره پټه خوله پاته کيدل. ۸۸: د غم په وخت کې په زوره آواز سره ژړل او سينه وهل.

۸۹: د امام څخه که خلک ناخوښه وي، د هغو امامت کول، که څه هم د هغو ناخوښي بي سببه وي او کوم عيب په کښي نه وي. ۹۰: د خطبي په وخت کي خبري کول. ۹۱: په مسجد کي د خلکو پر اوږو اوښتل. ۹۲: د تگ راتگ په لاره کي ناپاکي غورځول. ۹۳: د خپلو اولادونو سره پريوتل يا بیدیل کله چي يې عمر تر اوو (۷) کالو زيات وي. ۹۴: د قرآن کریم تلاوت د جنابت، حیض او نفاس په حالت کي کول. ۹۵: په بې کاره او باطلو شيانو وخت ضايع کول.

۹۶: بي فايدي خبري کول. ۹۷: د يو چا په تعريف کي مبالغه کول. ۹۸: ښکښل کول يا پوچ رد ويل. ۹۹: په خدا او مسخرو کي زياتوب کول. ۱۰۰: د يو چا راز ښکاره کول. ۱۰۱: د دوستانو او ملگرو په حق کي کوتاهي کول. ۱۰۲: وعده خلافي کول. ۱۰۳: پيره غصه کول. ۱۰۴: بي غيرتي کول يعني خپل دوستان او خپلوان د قدرت سره سره د ظلم څخه نه ژغورل. ۱۰۵: زکات يا حج پرته د عذره ځنډول. ۱۰۶: د کهالي د امله جماعت پريښول. ۱۰۷: د حق په خلاف طرفداري کول يا دريدل. ۱۰۸: ذمي ته په کافر سره خطاب کول، کله چي هغه ته په دې کي د تکليف احساس وي. ۱۰۹: په ناحقه او باطلو الفاظو سره دعا کول. ۱۱۰: په مسجد کي ناپاکي غورځول.

د مسلمان سپکاوی یا توکي باندي کول

په قرآن کریم کي الله سبحانه وتعالی فرمایي: (لَا يَسْخَرُ قَوْمٌ مِّنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِّنْ نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ). ژباړه: توکي دي نه کوي هيڅ يو قوم له قوم ستاسي څخه په بل باندي، بنائي چي وي به دغه بهتره او غوره د دوی څخه او نه بنخي پر بنخو نورو باندي ممکنه ده دا چي هغوی به غوره وي له دوی څخه. (سورت الحجرات آيت ۱۱)

د پورتنی آيت تفسير: اى هغو کسانو چي ايمان يې راوړی دی توکي او سپکاوی دي نه کوي هيڅ يو قوم له تاسي څخه په بل باندي چي وي به دغه بهتره، غوره (په نزد الله) د دوی څخه، او نه بنخي له تاسي څخه پر نورو بنخو ممکنه ده دا چي هغوی به غوره وي له دوی څخه.

د سپکاوي معنا دا ده چي د يو چا توهين او يا د هغه عيب په داسي ډول ښکاره کړي، چي خلگ پر وخاندي په دې کي ډير صورتونه داخل دي، مثلاً: د يو چا پر تگ، ناسته او ولاړي خنډل. پر خبرو او کار يې خنډل. د سترگو، لاسونو او پښو په اشاره کولو سره د هغه عيب ښکاره کول. په اوسني عصر کي ټول په دغه کبیره او سخت عذاب لرونکي گناه اخته دي، عام او خاص حال دا چي د قرآن کریم په ذکر سوو آيتونو کي ددې گناه حراموالی بيان سوي دي.

الله سبحانه وتعالی فرمایي: (وَيْلٌ لَّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ). ژباړه: هلاکت دی هر پسي شاعيب را ايستونکي لره مخامخ طعني ورکوونکي لره. (سورت الهمزة - آيت ۱)

د پورتنی آيت تفسير: هلاکت (افسوس) دی د هر عيبگر (عيب ويونکي) او غيبت کوونکي لپاره. بل حای کي الله (جل جلاله) فرمایي: (يَلْوِيْلَتَنَا مَالِ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُعَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْضَاهَا). ژباړه: اى هلاکه زموږ څه حال دی ددې اعمالنامي چي نه پریردي (گناه) کوچنی او نه لويه مگر چي حساب کړي ئي دي هغه. (سورت الکهف - آيت ۴۹)

د پورتنی آيت تفسير: او وائي به اى هلاکه زموږ (راسه دغه دی وخت دی) څه حال دی ددې اعمالنامي (زموږ) چي نه پریردي (گناه) کوچنی او نه لويه مگر چي حساب کړي ئي دي هغه (ټولي).

په تفسير کي عبدالله بن عباس (رضي الله تعالى عنهم) فرمایي: د صغیره څخه مطلب د يو مسلمان په استهزاء يعني په سپکاوي سره خندا کول او د کبیره څخه مطلب پر هغه باندي قهقهه يعني په زوره خندا کول.

حضرت عايشه صديقه (رضي الله عنها) فرمایي: يو ځل ما د يو چا پيښي وکړي، رسول (صلی الله عليه وسلم) منع کړم او ويې فرمايل: ما ته که هر څومره شتمني راکړه سي بيا به هم د يو چا پيښي ونه کړم. ابو داود، ترمذي، تخريج احیاء

حضرت حسن (رضي الله عنه) فرمايي: - حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) فرمايلي دي: کوم کسان چي په نورو پسځند وهي، په آخرت کي به د هغوی لپاره د جنت يو دروازه خلاصه سي او ورته را وبه بلل سي، کله چي هغوی هلته ورسيري، نو به دروازه به ورته بنده سي، بيا به بله دروازه ورته خلاصه سي او هغوی به ورته را وبلل سي، کله چي هلته ورسيري، بيا به ورته بنده سي، دغه ډول د جنت ټولي دروازي به ورته خلاصه سي او بيرته به ورته بندي سي، تر دې پوري چي هغوی به مایوسه سي او په وربللو سره به هم د جنت دروازي ته بيا ستانه نه سي.

رواه البيهقي مرسل، ترغيب المنذري

د يو سري باد د ږغ سره پرې سو، خلکو وځنډل، حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) په خطبه کي ورباندي سخته تنبيه وکړه او وېي فرمايل: کوم عمل چي تاسي ټول په خپله هم کوی پر هغه ولي خاندي؟

حضرت معاذ بن جبل (رضي الله عنه) روايت کوي، د حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) ارشاد دی: کوم سري چي يو چا ته د گناهونو عار او پيغور ورکوي، هغه به تر هغه وخته مړ نه سي، تر څو خپله په هغه گناه اخته نه سي. احمد بن منيع (رضي الله عنه) فرمايي: دلته د گناه څخه هغه گناه مراد ده کوم چي توبه ځيني کښل سوي وي. ترمذي، نخيرح احياء

ځيني خلک د ناخبرتيا يا غفلت د کبله (استهزاء) او تمسخر په مزاح يعني خوش طبعي کي راولي، په خلکو رشځند وهي او مسخري پر کوي حال دا چي په دواړو کي لوی توپير دی.

جايز مزاح: کوم چي د حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) څخه ثابت دی، دا شرط په کښي سته چي کومه خبره د حقيقت خلاف نه وي، د چا زړه هم آزار نه سي او هغه هم د تل لپاره مشغلتيا او عادت ونه گرځوي کله کله اتفاقاً وسي. احياء العلوم

حضرت انس (رضي الله عنه) فرمايي: حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) تر ټولو زيات خوش طبع، خنده رويه او خندوونکی وو. سبل الهدى والرشاد

حضرت ابن عمر (رضي الله عنهما) فرمايي: - د حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) ارشاد دی: بيشکه! زه مذاح کوم او حق خبره کوم. رواه الطبراني في الكبير

حضرت ابوهريره (رضي الله عنه) فرمايي: خلکو وويل: يا رسول الله! ته زموږ سره مزاح کوي؟ رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وفرمايل: زه رښتيني خبري کوم. رواه البخاري في الادب والترومي واحمد

د حضرت انس (رضي الله عنه) څخه روايت دی: - حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) دته وفرمايل: اى د دوو غوړونو والا. ابو داود، ترمذي

د حضرت انس (رضي الله عنه) څخه روايت دی: يوه سپين سري ميرمن د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) په خدمت کي حاضره وه، يوه پوښتنه يې وکړه: رسول الله (صلی الله علیه وسلم) مزاحاً وفرمايل: هيڅ

سپين سرې بنځه به جنت ته ولاړه نه سي. د لمانځه وخت سو، حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) لمانځه ته ولاړی، سپين سرې بنځي ډير وژړل تر دې پوري چې حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) تشریف راوړ، بي بي عائشې (رضي الله عنها) ورته وويل: يا رسول الله (صلی الله عليه وسلم)! دا بنځه ستا ددې وينا څخه چې هيڅ سپين سرې به جنت ته نه ځي ددې امله ژاړي، رسول الله (صلی الله عليه وسلم) وخنډل او ويې وويل: هو! هيڅ سپين سرې به جنت ته نه ځي، يعني الله سبحانه وتعالی به يې ځوانه کړي، بيا به جنت ته ځي. (ترمذي)

دا ځکه چې د الله (جل جلاله) ارشاد دی: (إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ إِنِشَاءً (۳۵) فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا (۳۶) غُرُبًا أَتْرَابًا). ژباړه: بیشکه! موږ نوي پيدا کړي دي دغه حوري په يو ښه پيدا کولو سره نو ګرځولي مو دي دوی پيغلي، عشقاني، همزولي. (سورت الواقعة - آيت ۳۵ - ۳۶ - ۳۷)

د پورتنی آيتونو تفسير: موږ نوي پيدا کړي دي دغه حوري په ښه پيدا کولو سره، نو ګرځولي مو دي دوی پيغلي، عشقاني (پر جنتيانو)، همزولي.

استهزا: پر يو چا پسڅند وهل او مسخري يا توکو کولو کي د مخاطب د زړه آزار يقيني دی، دا کار د اُمت په اجماع سره حرام دی، او دا په جائز مزاح کي داخلولو سره د گناه څخه پرته ناپوهي هم ده. زواج

پسڅند وهل يا مسخري کول کبیره گناه ده د کونکي لپاره کومه دنيوي او اخروي ګټه نه لري، مګر عام مسلمانان د غفلت او بي پرواهي له کبله په کښي بوخت دي، په دې ټولو مثالونو کي کومه د حقيقت خلاف خبره نه ده سوي.

غیبت کول حرام دی

په یو چا پسي د شاه له خوا داسي څه ويل يا واقعي عیب يې ښکاره کول، چي هغه په خبر سي، وايي وري او په خوابدي سي، دې ته غیبت ويل کيږي. کبیره گناه ده په قرآن کریم او احاديثو مبارکو کي يې د سخت عذاب يادونه سوي ده.

د حضرت ابو هريره (رضی الله عنه) څخه روايت دی: رسول الله (صلی الله عليه وسلم) وفرمايل: تاسو پوهيږي غیبت څه شی دی؟ صحابه کرامو وفرمايل: الله (جل جلاله) او د هغه رسول (صلی الله عليه وسلم) ښه پوهيږي، رسول الله (صلی الله عليه وسلم) وفرمايل: غیبت دې ته وايي چي تاسو د خپل مسلمان ورور په داسي ډول يادونه وکړی، چي هغه پرې خفه کيږي، صحابه کرامو وفرمايل: که هغه خبره په هغه کي وي، رسول الله (صلی الله عليه وسلم) وفرمايل: که په هغه کي هغه خبره موجوده وي چي تاسو ئې کوی، نو دا غیبت سو او که په هغه کي هغه شی موجود نه وي، کوم چي ته يې وايي، نو پر هغه دي بهتان ولگوي چي تر غیبت لويه گناه ده. رواه مسلم

تشریح: غیبت کول او اوریدل هم د هغو گناهونو په سر کي ځای لري، کوم چي نن سبا ډیرو خلکو متاسفانه د گناهونو د فهرست څخه ایستلي دي، نن سبا متاسفانه غیبت زموږ د مجلسونو نه بیلیدونکي برخه گرزول سوي ده. د غیبت پرته مجلس بې خونده ورته ښکاري، کله چي دوه کسان سره یو ځای کيږي، خامخا د دوی دریم کس غیبت شروع کوي او په ډیر خوند باندي اخته وي، دې ته بالکل فکر نه کوي چي دا گناه ده، په دې هکله به پوښتنه را څخه کيږي او ددې ناوړه کار سزا به راکول کيږي.

د غیبت کولو د ناجائز صورتونو تفصیل: ۱: د غیبت حلال گڼل او کول يې، مثلاً: غیبت کونکي د غیبت څخه منع کړي، نو هغه په جواب کي ورته ووايي: دا غیبت نه دی، ځکه چي زه ريښتيا وایم دا کس کفار دی، ځکه دا يقيني حرام حلال گڼي. ۲: د نوم د ذکر کولو څخه ماسیوا د یو چا غیبت کول د داسي کس په مخ کول چي هغه ته دغه کس معلوم او پیژني يې. ۳: د یو متعین کس غیبت کول، دا هم کبیره گناه ده.

د غیبت کولو د جائز صورتونو تفصیل: ۱: د ظلم د ختمولو لپاره چي د ظلم په دفعه کولو قادر وي په وړاندي غیبت کول. ۲: د منکر د ختمولو په نیت د طاقت لرونکو خلکو په وړاندي غیبت کول. ۳: د شرعي حکم د معلومولو لپاره د مفتي په مخ کي غیبت کول، مگر دلته هم د نوم پټول يعني د نوم نه ښوول غوره کار دی. ۴: د یو چا د شر څخه د حفاظت لپاره د هغه غیبت کول. ۵: د ښکاره گناه کوونکي غیبت کول. هو! فقط د هغه گناه ذکر کول جائز دي، کوم چي دی په اخته يې او په ښکاره سره يې کوي، د پټو گناهونو ذکر کول يې جائز نه دي. ۶: د تعارف يعني د پیژندلو لپاره د یو چا غیبت کول، لکه: اعور، اعمش، غل او داسي نور دا په دې شرط جائز دي، چي ددې څخه ماسیوا تعارف يعني پیژندل يې ناممکن او مشکل وي. والتفصیل في احسن الفتاوى

بنکنخل او بي حياء خبري کول

حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) فرمایلي دي: د بنکنخلو څخه ځان وژغوری، چي الله سبحانه وتعالی بي حیایي او فحش ویل نه خوښوي. رواه ابی هريرة

د حدیث شریف مفهوم دی: مسلمان ته بنکنخل کول فسق او جنگ ورسره کول کفر دی. بخاري، مسلم

حضرت جابر (رضی الله عنه) چي کله مسلمان سو، نو حضر محمد (صلی الله علیه وسلم) د هغه وعدي واخستلي. ۱: چا ته به بنکنخل نه کوي، جابر (رضی الله عنه) فرمایي: الحمدالله ما دا وعده پر ځای کړه، ددې وروسته مي نه شريف سړي يا غلام ته بنکنخل وکړه او نه هم يو اوښ، بزې يا يو بل حيوان ته. ۲: هيڅ صالح عمل لږ او خوار مه گڼه او مه يې پريږده. ۳: دا چي د يو مسلمان سره ليدنه کوي، نو په ورين تندي او په ښو اخلاقو ورسره وينه. ۴: خپل پای جامه يعني پرتوگ يا لنگ تر بجلکو لوړوه، د کښته کولو څخه يې ډير ځان وساته ځکه چي دا د تکبر نښانه ده. ۵: که يو څوک پر تا داسي عيب ولگوي کوم چي په تا کي يې ويني، نو ته د هغه په بدله کي د هغه عيب مه لوڅوه، کوم چي ته يې په ده کي ويني. ابو داود، ترمذي

د حدیث شریف مفهوم دی: کوم سړی چي پر غلام د زنا تهمت ولگوي، نو که څه هم په دنيا کي شرعي حد نه پرې جاري کيږي، خو په قيامت کي به قذف ورباندي جاري کيږي. بخاري، مسلم

حضرت عبدالله بن عمرو بن العاص (رضی الله عنه) يوه ورځ خپلي عمه ته د ليدني لپاره ورغلی، هغې ډوډۍ ورته را وغوښتله مينځه په ډوډۍ راوړلو کي وځنډيدله، نو د هغې د خولي څخه ووتل زنا کاري ولي ډوډۍ ژر نه راوړي؟ عمرو بن العاص (رضی الله عنه) وفرمايل: تا ډيره غټه خبره وکړه، آيا ته ددې په زنا خبره يې؟ هغې وويل: سوگند په الله! ما ته هيڅ خبرتيا نسته د قهره مي وويل، عمرو بن العاص (رضی الله عنه) وويل: ما د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) څخه اوريدلي دي، کوم سړی يا ښځه چي خپلي مينځي ته زانيه ووايي، حال دا چي په زنا يې خبر نه وي، نو د قيامت په ورځ به يې دا مينځه په دورو ووهي. رواه الحاكم

د حدیث شریف مفهوم دی: رسول الله (صلی الله علیه وسلم) هغو مشرکانو کافرانو ته بنکنخل کول هم منع کړي، کوم چي د بدر په غزا کي مړه سوي دي، رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وفرمايل: هغوی ته د بنکنخلو هيڅ اثر نه رسيږي، ژوندو ته تکليف ورکوی. رواه النسائي

همداسي د يو بل حدیث شریف ارشاد دی: مؤمن پيغور ورکونکی، لعنت کوونکی، بي حياء خبري کوونکی نه وي. ترمذي

د بنکنخلو او بي حياء خبرو څخه مطلب داسي څه کول يا ويل دي، چي انسان ځيني شرميږي، هغه په ښکاره الفاظو سره کول بيا که هغه حقيقت ولري، يوه گناه ده او که د حقيقت مخالف

وي، نو بله گناه د بهتان هم ده، لکه: د یو سړي مور او خور ته د حرام کار کولو نسبت کول. په ښکښلو کې ډیر مور، خور او لور ته د حرام فعل نسبت کیږي، چې دا ټول په کبیره گناه کې داخل دي.

د پورتنیو احادیثو څخه دا ثابتیږي چې ښکښل کول یا فحش ویل و یو کافر او څاروي ته هم حرام دي، نو مسلمان ته ښکښل کول به ځونده گناه لري، خصوصاً هغه به علمه اشخاص چې گام پر گام ښکښل کوي او ددې کبیره گناه په هکله هیڅ فکر هم نه کوي، او نه یې پروا لري الله (جل جلاله) دي ټول اُمت مسلمه ته ددې کبیره گناه کولو څخه نجات ورکړي.

پر انسان یا څاروي باندي لعنت ويل

د حديث شريف ارشاد دی: پر کوم سړي چي څوک لعنت وايي، که هغه د لعنت مستحق نه وي، نو دغه لعنت پر هغه ويونکي باندي ورگرځي. ابو داود، ترمذي

د حديث شريف ارشاد دی: رسول الله (صلی الله عليه وسلم) د يو سړي سره په سفر کي وو، هغه سړي پر خپل اوبن باندي لعنت وويلی، رسول الله (صلی الله عليه وسلم) وفرمايل: پر کوم اوبن چي لعنت وايي، پر هغه باندي زموږ سره سفر مه کوه.

د لعنت معنا: يو څوک د الله (جل جلاله) د رحمت څخه ليري گڼل، يا په غضب او قهر کي اخته کول، يا دغه انسان دورځي بلل، لکه الله (جل جلاله) دي د خپل رحمت څخه ليري کړه، يا دي د الله (جل جلاله) غضب در باندي نازل سي، يا په دورځ کي ولويږي.

لعنت پر درې (۳) ډوله دی:

لومړی: پر کومو عملونو او خصلتونو باندي چي په قرآن کریم او حديث شريف کي لعنت پر ويل سوی وي، پر هغو عامو اوصافو سره لعنت کول.

د قرآن کریم ارشاد دي: (لعنت الله على الكافرين) يا (لعنة الله على الظالمين). ژباړه: پر کافرانو او ظالمانو دي د الله (جل جلاله) لعنت وي. دا په اتفاق سره جايږ دي.

دوهم: پر مخصوصي گمراه ډلي باندي د ضلالت او د گمراهي په صفت سره لعنت کول، مثلاً: پر يهودو او نصاراوو دي لعنت وي، يا پر روافضو او خوارجو دي لعنت وي، يا پر سود خورو او شرابيانو دي لعنت وي، او داسي نور... چي په کبني د يو شخص يا يو جماعت ځانگړی تعين نه وي سوی، دا صورت هم په اتفاق سره جائز دی.

درېم: دا چي د يو خاص سړي، يزید، يا يو خاص جماعت، مثلاً: د فلاني بنار اوسيدونکي، يا د فلاني قبيلي خلک، يا فلانی کسبگر، يا پر فلاني قوم دي لعنت وي، دا ديره خطرناکه معامله ده، په دې کي ډير احتياط په کار دی.

کوم کس يا کومه ډله چي د کومو اعمالو په سبب د لعنت مستحق گرځي:

لومړی: بايد د هغه بشپړه پلټنه وسي، چي فلانی شخص يا قوم هغه عملونه تر سره کړي، ډيري بدگماني يا غلطې خبري په کبني وي، پرته د تحقيقه فقط په گمان باندي لعنت کول حرام دي.

دوهم: د دغو اعمالو د امله هم هغه وخت د لعنت مستحق گرځي، چي دا معلومه سي چي توبه يي نه ده ځيني کښلې او تر مرگه هم توبه نه ځيني کاري، معلومه خبره ده چي د يو خاص قوم يا خاص شخص د توبي کښلو په اړه پرته د وحې څخه نه معلوميږي، ددې کبله دا حق فقط نبي

او رسول ته حاصل دی، د یو خاص قوم یا خاص شخص په اړه د وحی په ذریعه دا معلومه کړي، چي په فلانی کبیره گناه کي اخته سوی دی، توبه یې نه ده کښلې او آینده یې هم نه کارې، پر هغوی لعنت وکړي بل کوم چاته ددې حق نسته ددې امله ډیرو عالمانو پر یزید باندي لعنت ویل جائز نه دي گڼلي. احياء العلوم

مطلب دا کوم څوک چي په قرآن کریم او حدیث کي د لعنت مستحق گڼل سوی وي، ددې څخه پرته پر یو شخص یا قوم باندي لعنت ویل حرام دي، دا هم کبیره گناه ده په خاص ډول بیا بنځي په دې گناه باندي ډیري اخته دي او د دوی پر ژبه جاري الفاظ خدای وهلي، د خدای په غضب اخته سي، دغه ټول الفاظ په لعنت ویلو کي راځي، حرام کار دی او ویوونکي ته یې په دنیا او آخرت کي د سختي سزا وعده ورکړل سوی ده، الله تبارک و تعالی دي ټول مسلمانان ځيني وساتي. آمین

د عالمانو او د الله سبحانه وتعالی د ولیانو بی ادبی یا بی عزتي کول

حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) فرمایلي دي: درې (۳) کسان دي چي بي ادبي او بي عزتي بي فقط منافق کولای سي، یو سپین ږیری مسلمان، دوهم عالم او دریم عادل باچا دی. الطراني، الترمذي د حدیث شریف ارشاد دی: حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) فرمایلي دي: هغه سړی زموږ يعني مسلمانانو څخه نه دی، چي د سپین ږيرو احترام ونه کړي، زموږ پر کوچنيانو شفقت ونه کړي او زموږ د علماؤو عزت ونه کړي. احمد با سند حسن

امام بخاري (رحمة الله عليه) د انس او ابوهريرة (رضي الله عنهم) څخه په یو قدسي حدیث کي روایت کړي دی: چي الله (جل جلاله) فرمایي: څوک چي زما د یو ولي او دوست سپکاوی وکړي، هغه ګواکي وما ته د جنگ اعلان وکړ. په یو بل روایت کي راغلی دي: چي زه ورته د جنگ اعلان کوم.

د بخاري شارح امام زرکشي (رحمه الله عليه) د پورتنی حدیث په شرحه کي فرمایي: په دې حدیث کي فکر وکړی، چي د علماؤو او والیاؤو د بي ادبي سزا یي د سود خوري برابر ګڼلي ده.

ځکه چي د سود خوړونکي په اړه په قرآن کریم کي ارشاد دی: (فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ). ژباړه: پس که ون کړ تاسي (دا کار) نو آگاه سئ تاسي په جنگ له (طرفه د) الله او د رسول الله د ده. (سورت البقره - آیت ۲۷۹)

د پورتنی آیتونو تفسیر: پس که ونه کړ تاسي (دا کار) نو آگاه سئ (او ځان تیار کړی) تاسي په جنگ له (طرفه د) الله او رسول د ده.

حافظ امام ابن عساکر (رحمه الله عليه) فرمایلي دي: ای عزیزه! الله سبحانه وتعالی دي موږ او تاسي ته کامل توفیق را کړي او د سمي لاري هدايت دي را ته وکړي، ښه پوه سه چي د عالمانو غوښي زهرجنی دي او د الله سبحانه وتعالی عادت معلوم او مشهور دی، چي د علماؤو اهانت کوونکی رسوا او شرمنده کوونکی او څوک چي پر عالمانو نیوکه کوي او عیب یي لټوي، الله سبحانه وتعالی به یي د مرګ څخه مخکي د زړه په ناروغي اخته کړي.

د علماؤو د زهرجنو غوښو څخه اشاره و دي ته ده چي د یو چا غیبت یي په قرآن کریم کي د هغه د غوښو خوړل ګڼلي دي، نو کوم څوک چي د علماؤو غیبت کوي، هغه ګواکي د هغه غوښي خوري، مګر غوښي یي زهرجنی دي، څوک چي یي خوري يعني غیبت یي کوي دین به یي وړانيزي او د زړه د ناروغي مطلب دا دی چي په ده کي به د ښه او بد احساس پا ته نه سي، ښو ته به بد او بدو ته به ښه ګمان کوي.

د هیچا غیبت او سپکاوی جائز نه دی، څوک چې د علماؤو غیبت کوي، هغه به په سخت الهي عذاب اخته سي، علماء لیکي: د دغه سړي آخره خاتمه به یې ډیره خطرناکه وي. عام خلک په دې بې پرواهي کي غرق دي، د تحقیق او پلټنې څخه پرته پر علماؤو اعتراض یا نیوکي کوي او غیبت یې کوي، د عوامو دغه بې احتیاطي ډیري بربادۍ رامنځته کړي دي.

اول خو د تحقیقه او سنده پرته یو څوک خپل مقتدا یا امام وگرځوي، که هغه په حقیقت کي عالم نه وي، نو گام پر گام خپله په گمراهي کي اخته سي، نور خلک هم گمراه کړي، بیا چې د هغه په گمراهي او بد عمالو خلک خبر سي، نو بدگومانه سي وروسته دغه بدگمانی د هغوی فکرونه خراب او گډوډ کړي، بیا پر ټولو علماؤو باندي بدگمانه کيږي، چې نتیجه یې د دین او دنیا بربادي ده، ددې کبله ضروري ده چې اول خو یو څوک د مولوي، مولانا او عالم په ویلو او فهمولو کي تلوار ونه کړي، که د هغه ښکاره خطاء یا گناه وويني، نو دغه عمل دي خامخا بد وگڼي، مگر هغه ته دي بد نه وایي ځکه کیدای سي، هغه د یوه سببه معذوره وي، که چیري پوره تحقیق وسي، نو د اسلام دین ته به هیڅ تاوان ونه رسیږي او اصلاحات به هم راسي.

درواغ ویل یا د درواغو قسم اخیستل

حضرت ابوبکر صدیق (رضی الله عنه) فرمایي: یو ورځ حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) د خطبي لپاره ودریدی، نو ویې ژړل بیا یې وفرمایل: د درواغ ویلو څخه ځان وساتي، ولي چي درواغ او بد کاري سره یو ځای دي او دا دواړه به په دوړخ کي وي. ابن ماجه، نسائي، في اليوم واليلة تخريج الاحياء

د یو بل حدیث شریف ارشاد دی: درواغ ویل رزق کموي. ابوالشیخ ابو هريرة اسناده ضعیف، تخريج الاحياء د حدیث شریف ارشاد دی: بربادي ده د هغه سړي لپاره چي د خلکو د خندولو لپاره درواغ وایي، بربادي ده د هغه لپاره، بربادي د هغه لپاره. ابو داود، ترمذي، وحسنه النسائي في الکبری تخريج الحياء

رسول الله (صلی الله علیه وسلم) فرمایي: ما خوب ولیدی (د انبیاؤو خوب هم د وحی په حکم کي دی) چي یو سړی ما ته راغلی او را ته ویي ویل: راځه زه ورسره ولاړم، یو سړی ولاړ دی او یو سړی ناست دی د ولاړ سړي په لاس کي د اوسپني یو لور دی، چي هغه یې د ناست سړي په خوله ننه باسي، بیا یې را کاري تر دي چي تر غاري ورسیري بیا یې راوباسي او د خولي وخوا ته یې ور دننه کړي، بیا یې را وکاري چي په دي سره به دا زامه ټوله څيري کيري او هغه لومړی زامه خپل اصلي حالت راسي، بیا هغه لور ور واچوي او څيري یې کړي، رسول اکرم (صلی الله علیه وسلم) فرمایي: د خپل ملگري څخه مي پوښتنه وکړه: دا څه پېښه ده؟ هغه را ته وفرمایل: دا سړی درواغ ویوونکی دی، په قبر کي عذاب ورکول کيري او دغه شان به تر قیامته عذاب ورکول کيري. بخاري في حدیث طویل عن سمره بن جندب، تخريج الاحياء

عبدالله بن جراد (رضی الله عنه) فرمایي: ما د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) څخه پوښتنه وکړه: آیا دا امکان لري چي مومن دي زنا وکړي؟ رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وفرمایل: هو! کله داسي کیدلای سي، بیا ما پوښتنه وکړه: آیا مؤمن درواغ ویلای سي؟ رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وفرمایل: نه بیا یې دغه آیت تلاوت کړ: (إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآيَاتِ اللَّهِ). ژباړه: بیشکه! همدا خبره ده چي تري درواغ هغه کسان چي نه راړوي ایمان په آیتونو د الله (چي قرآن دی).

(سورت النحل - آیت ۱۰۵)

حضرت عبدالله بن عامر (رضی الله عنه) فرمایي: حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) یوه ورځ زموږ کور ته تشریف راوړ، زه کوچني وم، لوبو ته ولاړم، مور مي را ته وویل: ای عبدالله! موږ تا ته یو شی درکوو، رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وویل: ستاسو د څه شي ورکولو اراده وه؟ مور مي وویل: خرما رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وفرمایل: که دي خرما نه وای ورکړي، نو ستا په عمل نامه کي به د درواغو ویلو گناه لیکل کیدله. ابو داود، تخريج الاحياء

حضرت ملا علي قاري (رحمه الله عليه) د غير الله د قسم اخيستلو د منع دا حکمت بيان کړی دی، چي په يو چا سره قسم اخيستل دا د هغه د عظمت او لويي غوښتنه کوي، حقيقي عظمت او لويي د الله (جل جلاله) خاصه ده، نو ځکه هيڅ مخلوق و دې مقام ته نه سي رسيدلای. مرقاة المصابيح

کفري لفظ:- ځيني خلک بيا وايي: الله (جل جلاله) ورکړي ده رسول الله (صلی الله عليه وسلم) دي يې ځيني واخلې، دا خبره کول ناروا، حرامه او د کفر کلمه ده، ددې مطلب دا سو چي الله سبحانه وتعالی يو چا ته نعمت ورکړی دی، رسول الله (صلی الله عليه وسلم) دي ځيني واخلې يعني د پيغمبرانو (عليهم السلام) طاقت تر الله سبحانه وتعالی زيات دی، دا د کفر عقیده ده.

رسول الله (صلی الله عليه وسلم) سره د ټولو فضايلو او صيقتونو چي سردار د ټولو انبياؤو دی، قرآن کریم پر را نازل سوی دی، سيد الاولين والآخرين دی، دا ټول کاینات د رسول الله (صلی الله عليه وسلم) د رويه پيدا سوي دي، تر ټولو مخلوقاتو افضل دی، الله (جل جلاله) ته مقرب دی، مگر بيا هم د الله سبحانه وتعالی يو کامل بنده او مخلوق دی، هغه په خپله شپه او ورځ ټول مشکلات او د ستونزو په اړه د الله سبحانه وتعالی څخه د خلاصون لاري غوښتلې، نو د رسول الله (صلی الله عليه وسلم) طاقت تر الله سبحانه وتعالی غټ گڼل، دا د کفر عقیده ده.

دوهمه خبره دا ده چي يو بنده ته نعمت ورکول يا ځيني اخيستل، مرگ او ژوند، رزق او مسکنت، بنادي او غم دا ټول ورکول يا ځيني اخيستل د الله سبحانه وتعالی په قبضه او قدرت کي دي، د هيڅ مخلوق په دې کي هيڅ گډون نسته، هر څه چي په دنيا کي پيښيږي د هغه واحد لاشريک د ذات په اراده سره کيږي، رازق، مالک او خالق د ټولو کائناتو يوازي الله سبحانه وتعالی دی، د هيڅ نبي يا ولي په دې کي څه اختيار نسته ټول انبياء، اولياء او مقرب بنده گان د الله سبحانه وتعالی عبادت او اطاعت کوي، د الله سبحانه وتعالی د ذات څخه خپل حاجات، ضروريات، مشکلات غوښتني حلول وغواړی، او ټول اُمت ته درس دی چي هيڅ کوم مخلوق د الله سبحانه وتعالی سره شريک نه کړی، نه په صفاتو کي، نه هم په اسماءو او نومونو کي.

درواغ نه بلکي تعريض جائز دی: کله کله انسان د خپل حق د حصولو لپاره و دې ته اړ سي چي درواغ ووايي، د درواغ ويلو څخه پرته خپل حق لاس ته نه سي را وړلای، په داسي صورت کي ښکاره درواغ ويل جائز نه دي، بلکي د ضرورت پر مهال تعريض جائز دی، يعني داسي خبره کولای سي، چي په ظاهره کي د حقيقت خلاف وي، مگر ددې څخه مطلب اخيستلای سي.

په ۱۸۵۷م کال کي کله چي مجاهدينو د انگریزانو په مقابل کي ماته وخوړله، نو د مجاهدينو مشر مولانا محمد قاسم ناناتوي (رحمه الله عليه) څخه يو انگریز پوښتنه وکړه: مولانا قاسم چيري دی؟ په دې په خپله يو څو گامه د شاوخوا ته ستون سوو، او ويي ويل: اوس خو دلته وو، انگریز افسر ته يې مغالطه ورکړه چي هغه دلته وو، تا نه وليدی حال دا چي دی په خپله مولانا محمد قاسم ناناتوي (رحمه الله عليه) وو، درواغ يې هم نه وويل او دښمن يې هم خطاء ايستي.

د احادیثو په ذکر سوو روایاتو کې څومره سخت عذاب ټاکل سوی دی، د درواغ ویوونکي لپاره او دغه گناه یی د اسلام او ایمان خلاف گنلې ده، متاسفانه چي ډیر مسلمانان په اخته دي، ددې ناوړي گناه بدوالی د خلکو په زړو کې دومره ځای نیولی دی، چي درواغ ویل ورته هېڅ گناه نه معلومېږي او بیا یې په فخر سره بیانوي، او دا هم وایي ما فلانکې کس ته درواغ وویل او هغه مې دوکه کړی، د حدیث څخه دا هم معلومه سوه، چي په خبرو اترو کې د کوچنیانو د ساتیري لپاره که دي د حقیقت خلاف خبره وکړه دا هم گناه ده.

د مسجد شریف بی احترامی کول

د حضرت ابو هريره (رضي الله عنه) څخه روايت دی: رسول الله (صلى الله عليه وسلم) فرمايي: بڼه د بنارونو الله (جل جلاله) ته مسجدونه دي او مېغوض د بنارونو الله (جل جلاله) ته بازرونه دي. مسلم

د حضرت عائشه (رضي الله عنها) څخه روايت دی: حضرت محمد (صلى الله عليه وسلم) د کورونو سره د مسجد په جوړولو سره امر کړی دی او دا چي مسجدونه پاک، صفا او خوشبويه به وي. ابو داود، ترمذي

پورتني احاديث د مسجد په عزت، احترام او ددې په عالي مقام يعني صفایي دلالت کوي، مساجد خاص او خاص د الله (جل جلاله) د عبادت، لمونځ، تلاوت او د الله (جل جلاله) د ذکر لپاره جوړ سوي دي، له همدې کبله پر هر مسلمان لایمه ده، چي د مسجد په پاک ساتلو او خوشبويه کول کي خپل تر خپله وسه کار وکړي او ځان ځيني ونه سپموي.

د مسجد صفایي او پاک ساتل یوازې د مسجد د امام او طالب کار نه دی، بلکې پر ټولو مسلمانانو باندي لایمه ده، پر دې سربیره د محل خلکو ته په کار ده چي د مسجد د صفایي او پاک ساتلو لپاره یو خادم ورته وټاکي، هغه ته یو څه میاشتني تنخوا ورکړي، د صفایي کار یوازې په امام او طالب باندي کول د دین بی قدری او د جهالت علامه ده.

په مسجد کي د دنیا په هکله خبري کول: په ډیرو احاديث کي ددې کار څخه منع راغلي ده. په یو حدیث کي راغلي دي: په مسجد کي د دنیا خبري کول، د سړي بڼه عملونه داسي خوري لکه اور چي لرگي سوځي. که کومه ضروري خبره ناڅاپه کول غواړي، نو د مسجد څخه باید دباندې ووځي، خپل مشکل دي حل کړي، وروسته دي مسجد ته د لمانځه لپاره داخل سي، په مسجد کي د دنیا خبري کوونکي ته د آخرت سخت عذاب کتونکی دی، په اوس وخت کي د خلکو دا عادت ګرځیدلی دی، چي د دنیا د کارونو او خبرو لپاره یې مسجد د غونډو تالار ګرځولی وي، در حالي چي مسجد یوازې او یوازې د الله (جل جلاله) د عبادت ځای دی.

په مسجد کي دنیوي عمل کول حرام دی: لکه څنگه چي مسجد یوازې او یوازې د الله (جل جلاله) د عبادت لپاره جوړ سوی دی، له دې کبله شریعت په مسجد کي دنیوي معامله په سختي سره منع کړې ده.

حضرت محمد (صلى الله عليه وسلم) فرمايي: کله چي د یو سړي څخه دا واورى چي هغه په مسجد کي د ورک سوي شي اعلان کوي، نو ورته ووايست چي الله (جل جلاله) دي یې نه در پیدا کوي، ځکه یقیناً مسجدونه ددې لپاره نه دي جوړ سوي. مسلم

د یو بل حدیث شریف ارشاد دي: چي کله یو سړی و مسجد ته راسي او دنیوي خبري وکړي، ملکه ورته ووايي: پټه خوله سه ای د الله (جل جلاله) ولي! که یې نوري خبري وکړي، نو ورته

وايي: پټه خوله سه ای د الله (جل جلاله) مېغوضه! که يې نوري خبري وکړې، نو ورته وايي: پټه خوله سه پر تا دي د الله (جل جلاله) لعنت وي. کتاب المدخل

په فتاوي هنديه کي راغلي دي: د معتکف څخه ماسيوا بل چا ته په مسجد کي خوب او خوراک کول مکروه دي. فتاوي هنديه

په ځينو سيمو کي د ورک سوو کوچنيانو اعلان په مسجد کي کوي، دا يو دنيوي عمل دی، ددې عمل کول په مسجد کي سخت حرام دی، ددې لپاره رسول الله (صلی الله عليه وسلم) بنسیراء کړې ده، چي الله (جل جلاله) دي يې نه در پيدا کوي، دغه بنسیراء د دغه د نارواتوب لپاره کافي ده.

همداسي په ځينو نورو سيمو کي بيا ډير خلک د تعزيت يا فاتحي لپاره په مسجد کي سره راټوليري، دننه په مسجد کي دنيوي خبري، غيبتونه، يو پر بل بهتان، فسق او فجور کوي، او دا کارونه عادتاً کوي هيڅ باک هم نه په کوي، ځيني خو لا نسوار هم هلته کوي، چي په دې سره نو د مسجد سخته بې احترامي کيږي، که چيري د فاتحي لپاره د مسجد څخه دباندې يو ځای جوړ کړل سي، نو دا به يو ښه کار وي، ځکه چي مسجد يوازي د الله (جل جلاله) عبادت ځای دی، د ضرورت پر اساس کي په مسجد د فاتحي مراسم تر سره سي، په مسجد کي د دنيا خبري او د بي ځايه مجلسونو څخه ډډه وسي، او د مسجد احترام وسي بيا نو کوم مشکل نسته.

لمانځه ته په صحيح ډول توجه نه کول

د حديث شريف ارشاد دی: کوم سړی چې صف بشپړ کړي، الله سبحانه وتعالی هغه د ځان سره يو ځای کوي، او څوک چې د صف په مينځ کې خاليگه راولي، يعني په صف کې خالي ځای پریري، الله سبحانه وتعالی به ور سره اړیکه پرې کړي. قال الحاکم صحيح علی شرط مسلم، زواجر

د صف د بشپړ کولو مطلب دا دی، چې په مينځ کې يې خالي ځای پاته نه سي، او قطع کول يعني پرې کول ددې ضد دی، يعني په مينځ کې ځای پرېښوول.

د حديث شريف ارشاد دی: خپل صفونه سم او برابر کړی، او که داسې ونه کړی، الله سبحانه وتعالی به ستاسې مخونه وگرځوي. په ځینو روایاتو کې راغلي دي: ستاسې په زړونو کې به اختلاف پيدا سي. بخاري، مسلم، زواجر

په صف کې يو ځای دریدل او صف سمول، د اُمت د علماؤو په اتفاق سره واجب دی، ددې خلاف عمل کول سخته گناه ده او د ذکر سوو احاديثو د سزاو لایق گڼل کېږي. عموماً خلک په منځ کې خالي ځای پریري، په مخکي کې ځای وي، خو دی د شاه په صف کې ودریږي او په دریدلو کې هم شاه یا مخ ته ودریږي.

مسئله: د هر لمونځ کوونکي بجلکي د بل لمونځ کوونکي د بجلکو سره به برابري وي، پندی او پنډې که شاه او مخته وي کومه خبره نه ده، مگر بجلکي سره برابرول ضروري دي، په دې کې بي پرواهي کول لویه گناه ده.

په لمانځه کې راسته او چپه خواو ته د سترگو په کونجو سره کتل: د حديث شريف ارشاد دی: الله سبحانه وتعالی وه خپل بنده ته چې هغه په لمانځه کې وي برابر متوجه وي، خو کله چې بنده مخ واری، نو د الله سبحانه وتعالی هم توجه ځيني واورې. احمد، ابو داود، نسائي وغيره

د حديث شريف ارشاد دی: ای عزیزه! په لمانځه کې راسته او چپه خواوو ته د کتلو څخه ځان وساته، ځکه په لمانځه کې یوې خوا او بلې خواته کتل هلاکت دی. ترمذي، وحسنه

د امام د مخه سجدي یا رکوع ته تلل: د حديث شريف ارشاد دی: آیا ستاسې څخه څوک ددې خبرې څخه نه بیريږي، چې هغه په رکوع او سجده کې د امام د مخه سر را پورته کړي، نو الله سبحانه وتعالی به د هغه سر د خره د سر غوندي کړي، یا به د هغه شکل او صورت د خره د شکل په شان کړي. بخاري، مسلم

په اوسني عصر کې ډیر خلک په دې کبیره گناه اخته دي او هیڅ فکر هم نه کوي، چې ددې عمل عواقب به څه شي وي او دا کار چې زه یې کوم بنه دی که بد بیخي په بي پرواهي کې

په اخته وي، او که یو څوک د نصیحت پر ډول ورته ووايي: دا عمل ښه کار نه دی، نو دی په جواب کې ورته ووايي: ته دي خپل لمونځ سم که او ته خو ملا نه یې چې ما ته نصیحت کوي. د جمعي په ورځ په مسجد کې د خلگو پر اوږو اوښتل: د حدیث شریف ارشاد دی: کوم سړي چې د جمعي په ورځ د خلگو پر اوږو اوږي او مخته ځي گواکي پر یوه پل باندې دوږخ ته ورسیدی. ترمذي، ابن ماجه، زواجر

رسول الله (صلی الله علیه وسلم) د جمعي په ورځ خطبه لوستله یو سړی د خلگو پر اوږو اوښتی مخته تلې، رسول الله (صلی الله علیه وسلم) ورته وفرمایل: کښینه تا خلک په تکلیف کړل. احمد، ابوداود، نسایي د یو بل حدیث ارشاد دی: زه گورم ته واخلو ته تکلیف ورکوي، او چا چې یوه مسلمان ته تکلیف ورسوی، هغه گواکي و ما ته یې تکلیف ورسوی او چا چې ما ته تکلیف ورسوی، هغه الله سبحانه وتعالی ته تکلیف ورسوی. الطبراني في الصغیرو الاوسط

په ځینو روایاتو کې راغلي دي: که چا د خلگو پر اوږو گامونه واړول د هغه د جمعي لمونځ د ماینین لمونځ سو، یعني د جمعي د لمانځه فضیلت او ثواب یې باطل سو.

فکر وکړی! چې په دې عمل کولو باندې په حدیث کې خونده سخت عذاب راغلی دی، مگر ډیر مسلمانان په دې گناه اخته دي او هیڅ توجه نه کوي، ددې عمل په هکله که چیرې د مخ په صفونو کې ځای نه وي، نو شاته یا هم د بوتونو په ځای کې دریدل هم ځان ته درجي لري.

په لمانځه کې په کالو بازی کول: د کالو د استعمال چې کومه طریقه عامه ده، ددې څخه خلاف استعمالول، مثلاً: قمیص پر سر باندې اچول، یا پټو او دسمال په سر باندې اچول، یا دواړه طرفه ايله پریښوول، چې دې ته بیا په فقهي اصطلاح کې سدل وایي. دا عمل کول په لمانځه کې ناروا او گناه ده، همداسې که بېبډ کالو کومه برخه په وار وار اړول یا د بدن یوې برخې ته بې ضرورته په وار وار سره حرکت ورکول، په پزه یا غوږ کې بې ضرورته گوته وهل او دا سي نور دا عمل عبث عمل دی، په لمانځه کې ناروا او گناه ده.

سدل مکروه دی: - علامه ابن عابدین شامي (رحمه الله علیه) د کراهیت په باب کې فرمایلي دي: ددې د کراهیت درې (۳) وجهي دي: ۱: د اهل کتابو سره مشابهت. ۲: د عورت د لوڅوالي خطر او دا په هغه صورت کې چې کالي په سر باندې وزرول سي او پټو یا پرتوگ یې نه وي. ۳: غیروي عادي اغوستل کوم چې په عادت کې دغه ډول نه اغوستل کیږي. مثلاً: پټو یې پر ځان نه وي پیچلی، بلکې پر اوږه یې زړولی وي، یا یې چپنه اغوستي وي، خو لستوني یې ايله پرې ایښي وي په لاس یې نه وي اغوستي. په لمانځه کې داسې عمل کول مکروه دی، د لمانځه څخه بهر کوم باک نه لري. په حواله د احسن الفتاوی

پرتنه د کوم ضرورته یو وار لاس پورته کول بدن ګرول هم مکروه تحریمي دی، که کوم داسي ضرورت وي چي پرتنه د بدن د ګرولو څخه په لمانځه کي اطمینان نه سي راتلای، نو یو وار یا دوه واره بېله کراهيته جائز دي، د درې (۳) واره (سبحان ربي الاعلی) ویلو د وخت په اندازه درې (۳) واره د ضرورت له کبله ځان ګرول هم مفسد دي او دا بیا هلته چي په هر صورت کي لاس پورته کړي، که یو ځل لاس پورته کړي او که درې (۳) واره ځان وګروي دا لمونځ نه فاسدوي، عموماً خلک پرتنه د کوم ضرورته په لمانځه کي لاسونه پورته کوي، خپل لمونځونه فاسد او برباد کړي، ډیر احتیاط په کار دی. رد المختار، احسن الفتاوی

په تول او ترازو کې کمې کول

الله الله سبحانه وتعال په قرآن کریم فرمایي: (وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ). ژباړه: هلاکت دی د کم ورکونکي (پیماني لره). (سورت المطففين - آیت ۱)

دا آیت ددې گناه سختي او عذاب بیانوي، په تول او ترازو کې کمې کول سخته کبیره گناه ده.

حضرت عبدالله بن عمر (رضی الله عنهما) فرمایي: یو ورځ رسول الله (صلی الله علیه وسلم) موږ ته تشریف راوړ او ویې فرمایل: پنځه (۵) خصلتونه داسې دي، کله چې تاسې په هغو کې بوخت سئ، نو د هغو ناوړې نتيجې به په لاندې صورتونو کې ومومي، او زه د الله عزوجل څخه پناه غواړم چې تاسې په کبني بوخت سئ. ۱: کله چې په یو قوم کې فحاشي او بي حیايي خپره سي، نو ددې امله پر هغوی باندې لعنت او غضب کیږي، چې په نتیجه کې به هغوی کې طاعون او داسې ناروغۍ خپرې سي، چې د هغوی مشرانو به نه اوریدلي وي او نه به یې هم لیدلي وي. ۲: کله چې یو قوم په تول او ترازو کې کمې وکړي، نو پر هغوی باندې د وچکالي او گراني عذاب راځي، که باران وي او که نه وي همدا ډول د خلکو غوښتنې، پور او داسې نور ډیریري واکدارن به یې ظلم ورباندې کوي. ۳: کله چې یو قوم په زکات ورکولو کې کوتاهي کوي، نو بارانونه پر وخت نه کیږي، که څاروي نه وای، نو هیڅکله به بارانونه ورباندې نه وای سوي. ۴: کله چې یو قوم د الله (جل جلاله) او د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وعدې ماتوي، نو الله (جل جلاله) به د نورو قومونو څخه دښمنان ورباندې مسلطه کوي، چې د هغوی مالونه به په ناجائزه طریقه سره واخلي. ۵: کله چې مسلمان حاکمان او واکداران، قرآني حکمونه او قوانین نه نافذ وي، نو د مسلمانانو په خپل مینځ کې اختلاف او جنگ پیلېږي. ابن ماجه، البزار، البيهقي، الحاكم، مسلم زواجر

حضرت عبدالله (رضی الله عنه) چې به کله بازار ته تشریف یوړی، نو دوکاندارانو ته به ودریدی او ویل به یې چې په تول ترازو کې د الله (جل جلاله) څخه وېرېږئ، ځکه چې د قیامت په ورځ (مطففين) یعنې په تول او ترازو کې کمې کوونکي داسې درول کیږي، چې د سختي د امله د خلکو خولي به د دریاب په شان به بهیږي او دا به د غوږنو تر نیمایي برخې پورې به ورسیري. یادونه: که د حدیث شریف الفاظو ته په غور او ځیر سره وگورئ، نو د رسل الله (صلی الله علیه وسلم) د پېښېني او رښتیاوالی به په سترگو ووينی.

یو د سلفو مخکني علماؤ څخه بیان کړي یې دي: زه د یو ناروغ پوښتنې ته ورغلم، هغه ته مي د شهادت د کلمې تلقین وکړ، هغه څه ویل غوښتل خو ژبي یې حرکت نه کوی، څه وخت ورسته په هوبښ کې راغلی، نو مي ځیني وپوښتل: کله چې ما د کلمې تلقین درته کوی، تا ولي نه ویله؟ هغه را ته وویل: وروه! د ترازو د لاس ستن زما پر ژبه پرته وه، د هغه له کبله ما کلمه نه سواي ویلای، ما ورته وویل: یا الله خیر! آیا تا په ترازو کې کمې کول؟ هغه وویل:

قسم په الله! هیڅکله نه. هو! دا ډیره پښیدله چې ما تر ډیره وخته پوري خپل ترازو نه برابروی، په دې کې به څه توپیر کیدی.

په اوسني عصر کې په مسلمانانو کې دا پنځه (۵) رقمه خصلتونه عام او خپاره سوي دي، نو ددې ناوړه کار کومې نتيجې چې په حديث کې ذکرې سوي دي، هغه هم خپرې سوي دي او دا هغه غمونه دي چې پر مسلمانانو باندي يې مخکې تنگه کړې ده، مگر د افسوس ځای دی چې د حديث شريف په داسې روښانه ارشاداتو باندي ولي زموږ سترگې نه خلاصیږي؟ او دا اوسني غمونو د ليري کولو لپاره د زمانې عقلان ډول ډول تدبيرونه نیسي، مگر ددې اصلي اسباب او علتونه په حديث کې بيان سوي دي، د هغه ختمیدو ته هیڅ څوک پاملرنه نه کوي. د هغو خصلتونو څخه یو هم د همدې موضوع عنوان دی یعنې په تول ترازو کې کمی کول په دې کې دا نه دي بيان سوي، چې کوم خاص اندازه دي د ځان لپاره راوگرځول سي، بلکې مقصد لږ توپیر لکه: یو گرام، لس گرامه، یا د گز شپاړسمه (۱۶) برخه وي ددې حکم همدغه دی.

له دې وجهې څخه په قرآن کریم کې دغه شان عمل کونکو ته (مطففین) ویل سوي او شمیرل سوي دي، (طفف) یعنې د لږ شي لپاره خیانت کونکی، کوم تاجر چې په تول کې ټوله ورځ کمی کوي، کیدای سي په ټوله ورځ کې نیم سر، پاؤ، نیم گز، یا څه کم راوگرځوي، دا په هره سودا کې په یوه لویه سخته کبیره گناه باندي بدلیری او دغه کس په اخته کیږي.

د مخکنیو علماء کرامو د داسې کسانو په شان کې ارشاد دی: د بربادي سره بربادي ده، د هغو خلکو لپاره چې د یوې داني په بدل کې د جنت نعمتونه قربان کړي او ځان د دوږخ د هغه درد ناکه عذاب لایق وگرځوي، کوم چې په هغه کې غرونه ویلي کیږي.

تصویر جوړول حرام دی

حنفي فقهاؤو او علماؤو فرمايلي دي: د روح لرونکي تصویر جوړول سخت حرام دی، او د کبائرو گناهونو څخه دی، که څه د ذلت او اهانت لپاره جوړ سوی وي، یا د یو بل هدف لپاره وي، په هر حال حرام دی، ځکه چې په دې کې د الله سبحانه و تعالی د صفت تخلیق مقابله ده، که څه هم هغه تصویر پر توکر، فرش، دینار، درهم، پیسو، دیوال یا لوبښي باندې وي، هو! پر کوم شي چې تصویر نه وي، لکه: درخته او داسې نور... څه چې تصور نه وي نو داسې څه حرام نه دي.

د حرمت په دې حکم کې صورت والا او بي صورته فقط نقش تصویرونه برابر دي، دا خبره امام مالک، ثوري، امام ابوحنيفه (رحمة الله عليهم) او د علماؤو جماعت بیان کړې ده.

علامه مرادوي حنبلي (رحمه الله عليه) فرمايي: د روح لرونکي شي تصویر جوړول حرام دی، د درختي او نورو شيانو تصویر جوړول کوم چې د روح لرونکي شي مشابه نه وي د صحيح مذهب مطابق حرام نه دی. الانصاف

د احکامو خلاصه: د قرآن کریم، احاديثو او د فقهي د کتابونو څخه لاندې احکام ثابتيږي، د روح لرونکي شي تصویر جوړول سخت حرام او گناه یې کبیره ده. تصویر که هر ډول وي، که غټ وي که کوچنی وي، پر توکر او که پر کاغذ جوړ سي او که پر دیوال باندې وي، که په قلم جوړ سوی وي او یا هم په کامره باندې اخیستل سوی وي. همداسې تصویر په مطبعه کې چاپول، په ماشین یا قالب کې اچول هم ناروا دي، د تصویر خرڅول او رانیول حرام دي، په دې سره کټل سوي پیسه حرامه او د گټې وړ نه ده.

په هغه وخت کې چې د تصویر خرڅول او رانیول دي مقصد نه وي او ستا مقصد نور څه رانیول وي، لکه: کالي، کتابونه یا ځیني نور شيان او پر هغه باندې تصویر وي، ددې شي تجارت جائز دی، مگر پر خریدار لازمه ده چې د شي د رانیولو سره تصویر ضایع کړي.

تصویر ته قصداً کتل نورو ته ورېنکاره کول او د ځان سره ساتل یا هم ایښوول جائز نه دی، د ټلیفون، ټلويزون او داسې نورو... شيانو ته ورته فحش او بي حياء تصویرونو ته کتل، یو او بل ته ښکاره کول حرام او کبیره گناه ده. دا حکم د اخبارونو، رسالو، مکاتیبو او پوهنتونو د کتابونو د تصویرونو لپاره هم دی، د جائز مضمونونو لوستل جائز مگر تصویرونو ته یې کتل ناجائز دي. احسن الفتاوى

ځینو کسانو د بزرگانو، عالمانو، مجاهدينو، قهرمانانو او دوستانو تصویرونه په کور، دفتر، دوکان، او یا هم نورو ځایو کې ځړولي وي، یا یې په البم کې ایښي وي، دا عمل د اسلامي شریعت د نظره حرام او ناروا دی، همداسې تصویرونه متبرک کتل د کفر خطر وړ سره سته،

هر مسلمان ته په کار ده چې ددې حرام عمل څخه ځان او نور مسلمانان وساتي، او ټول تصویرونه وسوځي، که دا بڼه او رواه عمل وای، نو معززو اصحابانو به نعوذ بالله د سید الانبیاء حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) تصویر به جوړ کړي وای، د ځان سره به یې ساتلی وای، مگر خپله رسول الله (صلی الله علیه وسلم) د تصویر جوړولو څخه منع کړې ده، ځکه چې دا د الله (جل جلاله) د تخلیق سره مشابهت او شرک دی، ځکه نو شرعاً دا عمل حرام دی.

مسئله: تصویر که په قلم سره لیکل سوی وي، یا په مطبعه کي چاپ سوی وي، یا په کامره سره اخیستل سوی وي، د ټولو حکم یو دی یعنې حرام دی.

د تصویرونو مخه نیول یا د منځ وړل: د احسن الفتاوی فقه العصر علامه مفتي رشید احمد الدهیانوني (رحمة الله علیه) فرمایي: په دې کي دا قبائح دي:

۱: په دې عمل سره د تصاویرو صنعت ته ترقي ورکول کيږي، کوم چې په اجماع سره حرام دی.
۲: پر فرش یا نورو ذلیلو شیانو کي د تصویرونو په استعمال سره د عامو خلکو د گمراهي او د کبانرو گناهونو د کولو ذریعه ده، ځکه چې عوام ددې څخه مطلقاً پر اباحت باندي استدلال کوي، عوام په مهانه یعنې کوم چې د ذلت په ځای کي استعمالیږي او غیر مهانه یعنې کوم چې د ذلت په ځای کي نه استعمالیږي، کوم فرق نه سي کولای.

۳: که پر فرش باندي تصویر وي، هلته هم ملائیکي نه راځي، په دې صورت کي که څه هم د ملائیکو امتناع مختلف فیه دي، مگر د ذکر سوو وجوهاتو له مخي امتناع راجع معلومیږي.

د امتناع تر دې هم غټ دلیل دا دی، چې د یو معکون عمل د معمول بقاء یعنې پاته کول بلکي افتتناء یعنې حفاظت دی، خلک یې د اهانت په نیت نه ږدي، بلکي د شوق لپاره یې ږدي، د مذکوره قبائحو په صورت کي هم د لمانځه کراهت او رگراځول واجب تقاضا کوي.

مسئله: د روح لرونکي شي تصویر اخیستل یا په بل چا اخیستل د تصویر دواړه عملونه ناروا او حرام دي، هو! که یو داسي هیواد ته د تللو اړتیا وي، چیري چې د ورتگ لپاره د تصویر اخیستلو سره پاسپورټ لاسته راوړل ضروري وي، نو د ضرورت په اساس سره جائز دی، مگر د سیاحت یا تفریح لپاره جائز نه دی.

یادونه: ددې مسئلې په اړه مکمل بحث چې په کښي د قرآن کریم، حدیث د عقلي او نقلي شبهاتو د جوابونو سره اړونده فقهي مسئلې په تفصیل سره د احقر په رساله کي تصویر الاحکام تصویر کي بیان سوي دي کتلاي سی.

په اوسني عصر کي چې بیلا بیلو هیوادنو ته د تگ لپاره پر پاسپورټ باندي تصویر لگول ضروري گڼل سوي دي، همداسي د یو هیواد په دننه کي د تذکرې یا نورو کارپونو لپاره

تصویر پر لگول ضروري دي، دغه گناه د حکومتونو په غاړه باندې ده، لکه څرنگه چې مسلمانان یې دې ته مجبوره کړي دي، احتیاطاً استغفار ویل په کار دي چې وویل سي.

د حدیث شریف ارشاد دی: د رحمت ملائیکي وهغه کور ته نه ننوځي، په کوم کور کې چې د روح لرونکي شي تصویر یا سپی وي. الصاح السنة

په اوسني عصر کې دغه گناه دومره ډیره سوې ده، چې د نړۍ هیڅ ساحه یا ځای به ځینې پاته نه وي، ددې گناه څخه پرهیز کوونکي یعنې ځان ساتونکي ته د ژوند په هره برخه کې ستونزې دي، د سر د رخچینې څخه نیولې بیا د پښو تر بوتونو پورې، کوم شیان چې په بازار کې دي د تصویر څخه خالي پیدا کیدل یې ستونزمن سوي دي.

د استعمال کورني شیان: لکه لوبښي، د کالو گنډلو ماشین، د دواوو دبلیان، بوتلان او داسې نور.. یا هم اخبارونه او رسالې تر دې پورې چې مذهبي او اصلاحي کتابونه هم ددې لویې گناه څخه خالي پاته نه دي او نه سوه. د تجارانو، دوکاندارنو او د هر خرڅونکي څخه دا غوښتنه کوو، چې ددې شیانو د خرڅولو څخه ځان وساتي او په خاص ډول رانیونکي دي هم ځان ځینې وساتي.

سوداگر کولای سي تصویر ختم کړي، د هیواد سوداگر په دې کې ډیر مهم رول لوبولای سي، هر سوداگر چې بهرني تجارتي مالونه هیواد ته راوړده وي، نو د کمپنۍ او کارخانې د مالک سره د روح لرونکي شي د تصویر ختمولو خبره دي ورسره وکړي، هغه دا خبره ورسره مني یا هم خوښوي، ځکه چې د هغه مقصد خپل مالونه خرڅول په زیاته اندازه سره دي، فقط ټینگ عزم، صفا نیت او دیني غیرت ته اړتیا ده، دا د مسلمان صفات دي، متأسفانه ځینې تجاران او د کارخانو مشران ښه پر دین برابر خلک یې، مگر بیا هم ددې عمل څخه ځان نه ساتي او نور خلک هم په دې گناه کې د ځان سره اخته کوي.

د الله (جل جلاله) د نامه څخه ماسیوا په بل څه قسم اخیستل

کوم څوک چې د غیر الله سوگند يعني قسم واخلې هغه د کفر او شرک عمل وکړ. ترمذي شريف
 الله (جل جلاله) ددې څخه منع کوي چې تاسې د خپل پلار يا زوی قسم واخلې. رواه السنه، جمع الفوائد
 کوم چا چې سوگند واخلې څخه داسې نه وي، نو زه د اسلام څخه وتلی یم، که هغه
 درواغ وي، نو دغه سي ده، څرنگه چې هغه ويلي دي، يعني د اسلام څخه وتلی دی او
 که رښتني وي، بیا هم د اسلام وه لوري ته سم سالم نه راگرځي. نسائي، ابو داود

د حديث د ظاهري الفاظو څخه داسې معلومېږي چې د دغو گناهونو کوونکی کافر کېږي، خو
 علماؤ د نورو روايتونو په رڼا کې ددې څخه دغه مطلب اخیستی دی، چې دا سړی وکفر ته
 نږدې کېږي، مگر د کفر فتواى نه باندې کېږي او د کفارو غوندي چلند به نه ورسره کېږي.

د حضرت عبدالله بن عمر (رضی الله عنهم) څخه روایت دی: رسول الله (صلی الله علیه وسلم) فرمایي: قریشو
 به په خپلو پلرونو سره قسم اخیستل، نو تاسې په خپلو پلرونو سره قسم مه اخلې.

د فقه د معروف کتاب الدرالمختار او د فتواى معتمد فتواى شامیه د پورتنیو عبارتونو خلاصه
 دا ده: قسم فقط د الله سبحانه وتعالی په نومونو او د هغه په صفاتو سره منع کېږي، د الله
 سبحانه وتعالی څخه ماسیوا په نبی او کعبه سره قسم نه منع کېږي، بلکې داسې څه ویل یا
 کول حرام او گناه ده، قرآن کریم څرنگه چې د الله سبحانه وتعالی کلام دی او قسم په دې سره
 مشهور او متعارف دی، نو ځکه منع کېږي.

قسم نه اخیستل بڼه کار دی: مسلمانانو ته د مقدس شریعت دا بنوونه ده، چې پر هره خبره باندې
 قسم وانه خلی، په کومه خبره کې چې تاکید مقصد وي، هغه باید په بل تعبیر سره ادا کړل سي،
 سوگند وانه خيستل سي او که د کوم چا عادت وي هغه دي دا عادت پریردي.

لکه علامه ابن عابدين شامي (رحمة الله عليه) چې فرمایي: په الله سبحانه وتعالی سره قسم اخیستل
 مکروه نه دي، مگر لږول يې تر ډیرو غوره دي. الدرالمختار

که د یوې مجبوري د وجهي د قسم اخیستلو ضرورت پېښ سي، نو به فقط او فقط په الله
 (جل جلاله) سره قسم یادوي، د الله سبحانه وتعالی د نامه څخه ماسیوا په بل چا سره به قسم نه یادوي.

د عبدالله ابن عمر (رضی الله عنهم) څخه روایت دی: رسول الله (صلی الله علیه وسلم) فرمایي: خبردار که
 څوک قسم اخلې، نو هغه دي په الله سره قسم واخلې. بخاري شريف

بي گټي خبري او عمل کول

انسان چي څومره خبري يا عمل کوي ظاهراً پر درې (۳) ډوله وي: ۱: گټور عمل يا خبري کول چي د دين او دنيا کومه گټه په کښي کي وي. ۲: تاواني عمل يا خبري کول چي د دين او دنيا کوم تاوان په کښي کي وي. ۳: نه گټور نه تاواني عمل يا خبري کول چي نه گټه په کښي کي وي او نه تاوان په کښي کي وي.

دا دريم (۳) ډول يې په حديث کي د (لا) يعني بي کاره په لفظ سره تعبير سوی دی، مگر که لږ په ځير سره ورته وکتل سي، نو واضح به سي چي دا دريم (۳) ډول په حقيقت کي په تاوان کي داخل دی، ځکه چي د داسي عمل يا خبري کولو پر ځای چي صرف يو وار (سبحان الله) وويل سي، نو د قيامت په ورځ به د اعمالو تله يعني ترازو خو به په دروند سي، نیک اعمال به يې وزن پيدا کړي يا يو بل گټور عمل بايد وکړي، نو د گناهونو کفاره او د آخرت د خلاصون ذريعه يا لږ تر لږه د دنيا د اړتياوو څخه د بي فکري سبب خو به يې سي.

د حديث شريف ارشاد دی: کوم کس چي په يو مجلس کي کښيني او په ټول مجلس کي د الله سبحانه وتعالی کوم ذکر ونه کړي، د قيامت په ورځ به دغه مجلس دده لپاره حسرت او پښیماني وي.

د حديث شريف ارشاد دی: - حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) فرمايي: د انسان د صحيح اسلام يوه نښه دا ده چي بي گټي کارونه پریردي. رواه الترمذي وابن ماجه عن ابي هريرة

د حديث شريف مفهوم دی: يو ځل کعب بن عجره (رضی الله عنه) څو ورځي د حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) خدمت ته حاضر سوی نه وو، رسول الله (صلی الله عليه وسلم) د خلگو څخه د کعب بن عجره (رضی الله عنه) په اړه پوښتنه وکړه؟ په جواب کي ورته وويل سول: کعب بن عجره (رضی الله عنه) ناروغه دی، حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) د هغه د پوښتني لپاره ورغلی حالت يې نازک وپېښیدي، نو رسول الله (صلی الله عليه وسلم) وفرمايل: ای کعبه! ستا لپاره دي زیری وي، د کعب مور وويل: ای کعبه! تا ته دي جنت مبارک وي، دا خبره حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) واوریدله، نو يې وفرمايل: د الله (جل جلاله) په معامله کي سوگند اخیستوونکی، مداخله کوونکی څوک دی؟ کعب بن عجره (رضی الله عنه) ورته وويل: زما مور ده.

محمد (صلی الله عليه وسلم) ورته وويل: ته څه خبره يې چي کعب بن عجره (رضی الله عنهم) کله (لا) خبري کړي وي، يا تر ضرورت زيات مال يې د الله سبحانه وتعالی په لار کي په خرڅولو کي کوتاهي کړي وي، نو په داسي حالت کي ويو چا ته څه حق دی چي د جنت حکم ولگوي.

ښکاره مطلب يې دا دی: د (لا) يعني بي کاره خبري او عمل حساب به وي او کوم شی چي حساب او نيوونه يې وي، د هغه څخه خلاصون يقيني نه وي. احياء

لونگ يا پرتوگ تر بجلکو کښته کول

د حديث شريف ارشاد دی: د قيامت په ورځ به الله سبحانه وتعالی هغه سړي ته د رحمت په نظر سره ونه گوري چي خپلي جامي يې په تکبر او فخر سره اوږدې کړي وي. بخاري، مسلم

د حديث شريف ارشاد دی: حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) فرمايي: کومه برخه د پرتاگه چي تر بجلکو لاندې کښته سوه هغه په دورځ کي ده. بخاري شريف

د رسول الله (صلی الله عليه وسلم) ارشاد دی: درې (۳) کسان دي چي الله سبحانه وتعالی به ورسره خبري نه کوي او ورته گوري به هم نه او نه به هغوی پاک وي او د دوی لپاره درد ناکه عذاب دي، د حديث شريف روايت کونکی وايي: رسول الله (صلی الله عليه وسلم) دغه کليمي درې (۳) حله تکرار کړي، حضرت ابوذر غفاري (رضي الله عنه) پوښتنه وکړه: دا خلگ خو ډير په توان کي دي او هلاک سول دغه څوک دي؟ رسول الله (صلی الله عليه وسلم) وفرمايل: کوم سړی چي تر بجلکو کښته پرتوگ يا لونگ وزړه وي او کوم سړی چي د يو چا سره نيکي او ښه وکړي او بيا احسان ورباندي کوي او کوم څوک چي د درواغو په قسم سره خپل سامان خرڅ کړي.

ابو داود، نسائي، ترمذي، ابن ماجه

حضرت عبدالله بن عمر (رضي الله عنهم) فرمايي: رسول الله (صلی الله عليه وسلم) چي د لونگ او پرتاگه په باب څه وفرمايل هغه حکم د قميص او چپني هم دی، چي تر بجلکو کښته کول يې گناه لري.

ابو داود، زواجر

حضرت عبدالله بن عمر (رضي الله عنهم) فرمايي: د حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) خدمت ته حاضر سوم زما لونگ تر بجلکو کښته زړيدی، رسول الله (صلی الله عليه وسلم) وفرمايل: دا څوک دی؟ ما وويل: عبدالله بن عمر رسول الله (صلی الله عليه وسلم) ارشاد يې وکړ: که ته عبدالله يې نو لونگ تر بجلکو لوړ کړه، ما لونگ لوړ کړی تر دې چي د پنډی تر نيمايي پوري ورسيدی، بيا مي د تل لپاره دغه عمل خپل عادت وگرځوی. احمد بسند رواه ثقات

مسئله: کوم سړی چي په تکبر او فخر سره خپل لونگ، پرتوگ او داسي نور شيان چي تر بجلکو يې کښته کوي، هغه په اتفاق د علماؤو د سختي کبیره گناه کونکی دی، که يې په بي فکري سره دغه عادت گرځيدلی وي، د تکبر او فخر د کبله نه وي هم گناه لري.

فتاوی علمگيري اشباه وغيره

هو! که د چا جامي يو وخت پرته د اختياره کښته سي، هغه په دې حکم کي داخل نه دی، لکه حضرت ابو بکر صديق (رضی الله عنه) ته ورپيښه سوه، او رسول الله (صلی الله عليه وسلم) ته يې د هغه بيان وکړی، رسول الله (صلی الله عليه وسلم) دی معذور وگنی.

سید الاولین والآخرین حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) خپل اُمت ته پر دې باندي کلک ټینګار کوي، مګر بي فکره او غافل اُمت دی چي خپلي بي ګټي او فضول غوښتني د الله سبحانه وتعالی او رسول الله (صلی الله علیه وسلم) د رضا کولو لپاره نه پریږدي او د داسي ګناه په خپل سر د اخیستلو لپاره اماده دي، چي خاص د رحمت او بخښني په وختونو کي هم نه معافیري يعني نه بخښل کیږي.

په ناوره القابو سره د یو چا یادونه کول

په قرآن کریم الله سبحانه وتعالی فرمایي: (وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ ط). ژباړه: او

عیب مه لکوی پر یو بل باندي او مه بلی یو بل په لقبونو سره. (سورت الحجات - آیت ۱۱)

حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) فرمایلي دي: د مؤمن حق پر مؤمن دا دی چي هغه په داسي نوم او لقب ذکر کړي، چي د هغه ډیر خوښ وي ددې کبله په عربو کي د کنیت رواج عام وو.

سنت طریقه دا ده: د خلکو یادونه باید په بنو القابو سره وسي، رسول الله (صلی الله علیه وسلم) همدا خوښ کړي دي، خپله رسول (صلی الله علیه وسلم) ځينو خاصو اصحابانو ته څه القاب ورکړي دي، لکه: حضرت صدیق اکبر (رضی الله عنه) ته یې عتیق لقب ورکړی دی، حضرت عمر بن خطاب (رضی الله عنه) ته یې فاروق لقب ورکړی دی، حضرت حمزه (رضی الله عنه) ته یې اسدالله او خالد بن ولید (رضی الله عنه) ته یې سیف الله لقبونه ورکړي دي.

حضرت امام نووي (رحمة الله علیه) په کتاب الاذکار کي ويلي دي: د اُمت علماء کرام پر دې اتفاق دي چي یو څوک په داسي لقب سره یادول کوم چي هغه یې نه خوښوي حرام دی.

د ځينو القابو استثناء: د بعضي خلکو داسي نومونه مشهوره سوي وي کوم چي په خپل ځان کي بد دي، مگر هغوی پرته ددې الفاظو څخه نه پیژندل کيږي، نو هغوی په دغه نامه سره یادول د علماؤو په اتفاق سره جائز دي، په دې شرط چي د ذکر کوونکي مقصد د هغه تحقیر او ذلیل کیدل نه وي، د بعضي محدثینو سره اعرج یا احذب مشهوره دی.

رسول الله (صلی الله علیه وسلم) خپله یو صحابي ته چي لاسونه یې تر نورو اوږده وه د «ذوالیدین» په نامه سره تعبیر کړی دی.

د حضرت عبدالله بن مبارک (رحمه الله علیه) څخه یو چا پوښتنه وکړه: د حدیث په اسانیدو کي د ځينو نومونو سره څه داسي القاب راغلي دي، مثلاً: حمید الطویل، سلیمان الاعمش، مروان الاصغر او داسي نور... نو آیا په دغو الفاظو سره ذکر کول جائز دي؟ ده وفرمایل: کله چي ستاسي مطلب د هغه عیب بیانول نه وي، بلکي د هغه معرفت او پیژندل پوره کول وي نو جائز دي.

ناوړه او ناخوښه القاب کوم چي په خلکو کي شهرت لري د هغه تشریح کول او یو څوک په هغه القابو سره بلل، یا یې تر شاه په ناوړه القابو سره یادول کبیره گناه ده، لکه: کون، پک، ړوند او داسي نور... هو! که د یو چا لقب و دې درجي ته رسیدلی وي، چي د هغه څخه ماسیوا نه پیژندل کيږي، د ضرورت له کبله د هغه یادونه کول د اړتیا په وخت کي جائز دي، په عامو حالاتو کي چي اړتیا نه وي په هغه الفاظو سره بیان کول یا خطاب کول کبیره گناه ده.

د مسلمان عیب لټول یا یې رسوا کول

د قرآن کریم ارشاد دی: (وَلَا تَجَسَّسُوا). ژباړه: او جاسوسي مه کوی تاسي. (سورت الحجرات - آیت ۱۲)

حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) پر منبر باندې په خطبه کې وفرمایل: کوم خلک چې په ژبه مسلمانان سول، خو زړونو ته یې ایمان نه دی رسیدلی، هغه دي واورې چې مسلمانانو ته تکلیف مه رسوي د هغوی د پټو عیبونو پلټنه مه کوی پر تیرو سوو گناهونو باندې یې پیڅور مه ورکوی ولي کوم څوک چې د یو مسلمان ورور عیبونه لټوي، الله سبحانه وتعالی د هغه د عیبونو پلټنه کوي او د کوم چا عیبونه چې الله سبحانه وتعالی وپلټي، ژر ده چې رسوا به یې کړي که څه هم په خپل بند کور کې پټ وي. ترمذي، د جمع الفوائد څخه

حضرت عبدالله بن عمر (رضي الله عنهم) یو ځل بیت الله ته وکتل او ویې ویل: ای بیتي! ستا شان څومره غټ دی، خو د مؤمن عزت او حرمت د الله (جل جلاله) په دربار کې تر تا ډیر لوی دی.

ترمذي، جمع الفوائد

د حدیث شریف ارشاد دی: مسلمان د مسلمان ورور دی، نه به ظلم پر کوي او نه به یې عیب بیانوي یا ښکاره کوي څوک چې د خپل ورور په کار کې بوخت سي، الله سبحانه وتعالی د هغه په کار کې بوخت کيږي او څوک چې یو مسلمان د یو غم او تکلیف څخه خلاص کړي، الله سبحانه وتعالی به د قیامت په ورځ به د هغه عیبونه پټ کړي. ترمذي

عام او خاص ټول په کښې اخته دي، د خلکو د پټو عیبونو پلټنه کوي او کومه خبره چې په لاس ورسې هغه خپروي او رسوا کوي یې دا د خلکو عادت گرځیدلی دی، هیڅ فکر نه کوي چې ده کومه گناه کړې ده، دا هم کبیره گناه ده، هیڅ دنیوي او آخروي گټه نه لري، مگر د بد اخلاقي له کبله خلک خوند ځيني اخلي.

چغلي یا دوه مخي کول

د حدیث شریف ارشاد دی: چغلي کوونکی به جنت ته نه ځي یعني داخل به نه سي. بخاري، مسلم
د حدیث شریف مفهوم دی: درواغ ویل خوله توروې او چغلي کول د قبر عذاب دی.

طبراني في الكبير، بیهقي

حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) فرمایلي دی: زه یې تاسي ته درنښم چې په تاسي کې ناوړه او بد انسان څوک دی، ویې فرمایل: هغه کسان چې چغلي وموندي، دلته او هلته ځغلي کوم چې په دوستانو کې فساد خپور کړي او کوم چې د ښو خلکو او بي قصورو انسانانو عیبونه لټوي.

احمد عن ابي مالک الاشعري، تخرج الاحياء

په احياء العلوم کي راغلي دي: کوم سړی چي د چغلي خبره درته ورسوي، نو پرتا لازمه ده چي دغه شپږ (۶) خبري په نظر کي ونيسي، ۱:- اول: د هغه تصديق مه کوه، ځکه چي هغه چغل خور دی، د ده شاهدي نه قبليري، ۲:- دوهم: دغه کس د دغه کار څخه منع کړه، نصيحت ورته وکړه. ۳:- دريم: د ده دغه عمل ناوړه وگڼه. ۴:- څلورم: په خپل غائب ورور باندي بدگماني مه کوه. ۵:- پنځم: د هغه په ويلو سره پلټنه مه کوه، چي دغه پلټنه په خپله گناه ده. ۶:- شپږم: د چغل خور دغه خبره هيچا ته مه کوه، ځکه چي ته خپله په چغلي کولو کي بوخت سوي.

د يو چا عيب يا داسي خبره او کار چي هغه يې پتوي، نورو ته ښکاره کول چغلي يا دوه مخي ده، چغلي کول کبیره گناه ده، بيا که هغه عيب حقيقت او خبره صحت ولري، نو فقط د چغلي کولو گناه ده او که د حقيقت خلاف وي، يا د ځانه څخه په کښي کمي او زياتوب وکړي دا بيا بهتان دی، کبیره گناه هم او د چا د طرفه چي چغلي سوي ده، که د هغه عيب ښکاره کول يې مطلب وي، نو غيبت هم دی چي دريمه کبیره گناه ده، په يوه خبره يې دري (۳) کبیره گناوي وکړي، زموږ د محفلونو مجلسونو مشغلتيا ټوله په چغلي، غيبت، عيب لټونه او بهتان باندي ده.

د نسب د امله یو چا ته پیغور ورکول

الله (جل جلاله) فرمایي: (وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَاِثْمًا مُّبِينًا). ژباړه: او هغه کسان چې ایذاء رسوي مؤمنانو سربو ته او مؤمنانو بنحو ته، بغیر د هغه کار چې کړی یې وي دوی، پس په تحقیق باروي دوی پخپل ځان غټ درواغ او گناه ښکاره. (سورت الحزاب - آیت ۵۸)

د پورتنۍ آیت تفسیر: او هغه کسان چې ایذاء رسوي مؤمنانو سربو ته او مؤمنانو بنحو ته (اتهام) په غیر د هغه کار چې کړی یې وي دوی پس په تحقیق باروي دوی پخپل ځان غټ درواغ او گناه ښکاره (چې د عقوبت موجب دی).

حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) فرمایلي دي: دا نسبونه، خپلوی، قرابتونه کوم چې په دنیا کې مشهور دي د یو چا لپاره ښکونځل نه سي کیدلای، تاسي ټول د آدم (علیه السلام) اولاده او یو له بله سره نژدې یاست د یو چا پر بل چا کوم فضیلت نسته، هو! فضیلت د دین او صالحو اعمالو پر بنسټ باندې دی. رواه احمد والبيهقي

د حدیث شریف ارشاد دی: دوه (۲) شیان داسې دي چې اراده کول یې هم کفر ته نژدېوالی دی، یو د خلکو پر نسب نیوکه او پیغور ورکول، دوهم پر مړي په زوره ژړل. رواه مسلم عن ابوهريرة
څوک چې یو چاته فقط د نسب له کبله پیغور ورکړي، چې د فلاني قوم سړی دی، هغه په دغه سزا کې داخل دی. زواجر

عام خلک په دې غفلت کې اخته دي ځینې خلک ډیر قومونه، کسبونه او کارونه ذلیل او خوار گڼي، یا یې پیغوره وي یا په داسې الفاظو ورته خطاب کوي چې د هغه څخه د هغوی د نسب حقارت څرگند سي، لکه: یو چا ته قصاب، حجام او داسې نور څه ويل، مگر که د چا شهرت په یو کسب او کار سره دومره سوی وي، چې د هغه پرته نه پیژندل کیږي او د ویونکو مطلب هم د هغه توهین او سپکاوی نه وي، بیا نو پرواء نه لري. امداد الفتاوي

د خپل اصلي نسب څخه پرته د بل چا د نسب سره ځان تړل:- رسول الله (صلی الله علیه وسلم) فرمایي: څوک چې د خپل پلار نسب پریردي، بل چا ته خپل نسبت وکړي جنت باندې حرام دی. بخاري
مثلاً: که یو څوک صدیقي نه وي د ځان سره صدیقي لیکي، یا سید نه وي دی سید ولیکي، یا انصاري نه وي مگر دی ځان ته انصاري وایي. دا هم کبیره گناه ده هیڅ گټه نه لري او همدارنګه د نسب بدلول د عزت ذریعه گڼل مطلق غلطی ده ددې څخه په دنیا کې هم عزت نه سي موندل کیدلای.

د قرآن کریم د آیت، حدیث او د الله (جل جلاله) د نامه بی ادبی کول

دا گناه داسې خپره سوي ده چې هیڅ کور، کوڅه، دفتر او هیڅ ځای نه دی ځینې خالي، په دې ذکر سوو ځایونو کې پاشلي او تر سترگو کیږي، ټوله د الله (جل جلاله) نومونه، د قرآن کریم آیتونه، احادیث یا فقهي مسئلې وي، هغه چې احترام یې واجب او بی ادبی یې گناه ده.

په ځانگړې توگه بیا قرآن کریم او د سپیارو زړي ورقي یې عموماً خلک د مسجد په تاخچو کې ايردي او فکري کوي، چې ددې د حق څخه فارغه سوو، او یا یې په زیارتو کې ايردي چې هغه بیا د باد په ذریعه کوڅو ته رسیږي او د بی ادبی گناه یې پر ایښوونکي باندي ده.

قرآن مجید یا دیني کتابونه چې زاړه او څیري سوي وي، کار نه ځیني اخیستل کیږي، ددې لپاره داسې حکم دی: په یو توکر کې دي وپیچل سي او په یوه خوندي مخکې کې دي بنځ کړل سي.

همداسې اخبارونه، مجلې او رسالې چې د غالب گمان څخه معلومیږي، چې هغه په کچره یا امبارو کې اچول کیږي، په دغو شیانو کې قرآني آیتونه، حدیثونه او داسې نور... څه لیکل هم جائز نه دي.

که د اخبار یا مجلې بی ادبي وسوه، نو معلومه خبره ده چې گناه یې پر بی ادبي کوونکي ده همداسې ددې پر کاتب او چاپوونکي ده، بلکې په داسې اخبارونو کې چې کوم مضمون دغه ډول لیکل سوي وي، نو د اصلي عبارت پر ځای دي یې د ژباړي په لیکولو سره اکتفاء وکړي، که څه هم ژباړه یا ترجمه هم د احترام او آدب وړ ده.

د احسن الفتاوی مولف فقه العصر حضرت مولانا مفتي رشید احمد لدھیانوي (رحمة الله علیه) فرمایي: په اخبارنو او اشتهاراتو کې د قرآن کریم آیتونه لیکل جائز نه دي، په مکاتبو، مدارسو او دفترونو کې جائز دي، مگر گناه یې پر بی حرمتي کوونکي باندي ده.

ځینې مهمې مسئلې

اوله مسئله: پر کوم کاغذ چې د قرآن کریم آیت، حدیث یا شرعي مسئله لیکل سوي وي، په هغه کې کوم شی پیچل یا اچول هم نارواه عمل دی. درمختار

دوهمه مسئله: داسې کاغذونو ته چې د قرآن کریم آیت، حدیث یا شرعي مسئله پر لیکل سوي وي، پینې غځول هم گناه ده. علمگیری

دریمه مسئله: ساده کاغذ هم د آدب وړ دی په استنجاء کې یې استعمالول، څرنگه چې یې غیری مسلمانان یعنی کفار د دغه کار لپاره استعمالوي، دا هم جائز نه دي.

بي ضرورته ستر لوڅول

د حديث شريف ارشاد دی: د نامه څخه نيولې بيا تر زنگونو پوري د نارينه ستر دی. حاکم د يو بل حديث شريف ارشاد دی: حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) فرمايي: خپل ستر پټ کړی، خو د خپلي مينځي يا بنځي په وړاندي کوم باک نه لري، اصحابانو پوښتنه وکړه: که يو څوک په خالي مکان يعني ځای کې وي؟ رسول الله (صلی الله عليه وسلم) وفرمايل: الله سبحانه وتعالی ددې ډير مستحق دی چې حياء او پرده ځيني وکړل سي. ابو داود، ترمذي، ابن ماجه، نسائي، احمد، حاکم، بيهقي علماء کرامو فرمايلي دي: تر ټولو لومړی فرض چې پر مسلمان باندې دی، هغه د ستر پټول دي، يوازي په لمانځه کې نه بلکې په عامو حالاتو کې هم تر دې حده پوري چې په خلوت او تنهائي کې هم فرض دی، خو د ضرورت ځايونه مستثنی دي.

په اوسني عصر کې فقط نارينه نه بلکې ښځي هم د فيشن په خاطر ځانونه تر ډيره لوڅوي نارينه د کفري لباسونو په اغوستلو سره فخر کوي، ورنه يې لڅ وي، د عامو خلکو او ښځو په وړاندي گرځي، هيڅ پروا يې هم نه کوي، چې په دې عمل سره الله سبحانه وتعالی هم ناراضه کيږي او کبیره گناه هم ده.

ښځو بيا داسې لباسونه غوره کړي دي، چې اول خو يې ډير اعضاوي لکه: ستر، غاړه، بازوگان تر سيني پوري لڅ وي او کوم اعضاوي چې يې پټ وي، پر هغو باندې يې بيا داسې چسپي جامي اغوستي وي، چې اعضاوي معلوميږي دا هم د لڅ په حکم کې راځي، بعضي خلک په غربي فيشن کې غرق دي، دغه فرض تر پښو لاندې کوي، په ځينو هيوادونو کې د کارگرانو طبقه ده هغوی لنگ غوره کړی دی په هغه کې ستر نه پټيږي.

پر ناظر او منظور اليه دي لعنت وي: د بيهقي روايت دي: پر کتونکي او هغه څوک چې ځان يې د بل وکتلو ته چمتو کړی وي، د الله سبحانه وتعالی لعنت دي پرې وي.

ډير خلک د استنجاء پر مهال پر ځان پټو نه اچوي، او استنجاء ته د کښينا ستلو په وخت کې يې ستر ټوله معلوميږي لمن يې کوچنی وي، د ناستي په حالت يې د شاه د خوا ټوله ستر معلوميږي ښه کار نه دی، ځان هم گناه کاره کوي، نورو مسلمانانو ته هم تکليف رسوي او که څوک قصداً ورته وگوري، هغه هم گناه کاره دی.

ددې حديث يو مصداق هغه خلک هم دي، چې د استنجاء يا لمبيدلو پر مهال ستر نه پټوي، همداسې په ځينو لوبه ځايونو کې لوبغاړو نيکران اغوستي وي، چې زنگونونه او ورنونه يې لڅ وي، دې ډول لوبو ته کتل او کښينستل د احاديثو په رڼا کې ناروا او حرام دي، مسلمان ته په کار ده چې ځان ځيني وساتي.

د نجومیانو څخه د غیو خبري پوښتل

کوم څوک چې د راتلونکي زمانې په اړه د غیب د خبرو وښوونکي ته ورغلی او د هغه څخه یې د غیب خبري وپوښتلې، ددې سړي څلویښت (۴۰) لمونځونه نه قبليري. جامع صغیر برمز احمد و مسلم د حدیث شریف ارشاد دی: کوم سړی چې د غیب د خبرو وښوونکي یعنې کاهن یا نجومی ته ورغلی او د هغه پر خبره یې یقین وکړ، هغه د هغې وحی او الهي کلام څخه انکار او کفر وکړ، کوم چې پر حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) نازل سوی دی. الجامع الصغیر برمزاحمد والحاکم

ډیر مسلمانان په دې کبیر گناه اخته دي او هیڅ فکر هم نه کوي چې دا گناه څنګه گناه ده او ددې عواقیب به څه شي وي، یعنې ددې سزا به څونده وي او هر هغه کس چې کاهن ته ورځي او د یو څه لپاره معلومات ځیني غواړي، اول خو د هغو خلکو ټولي خبري تخمیني، ظني او د گومان څخه دي، چې پر هغه باندي هیڅ اعتبار نسته، بس خلک د بي عقلي او ناپوهي له کبله رجوع ورته کوي، الله (جل جلاله) دې ټول امت مسلمه ځیني وساتي. آمین

د خلکو لاره تنګول او په لاره کې یې مرداري اچول

څوک چې یو ځای تنګ کړي، یا لاره بنده کړي یا یو مسلمان ته تکلیف ورسوي، یعنې داسې واوسي چې ولاړویانو ته تنګي جوړه سي د هغه جهاد قبول نه دی. مسند احمد، ابو داود، الجامع الصغیر په حدیث کې د جهاد ذکر د خصوصیت لپاره نه دی، بلکې ددې لپاره دي چې دغه شان په جهاد، حج او داسې نورو سفرونو کې پښيري، د حدیث مطلب ښکاره دی کومې لارې چې د عامه خلکو د تګ راتګ لپاره دي، هلته کښیناستل یا دریدل د تلونکو خلکو لپاره د تنګي سبب جوړیدل گناه ده.

څوک چې د مسلمانانو د لارې په اړه کوم تکلیف ورسوي، هغه که د ځای په تنګولو وي، یا د تکلیف ناکه شي په اچولو سره وي، پر هغه د مسلمانانو لعنت ثابت سو. الجامع الصغیر، الطبراني دا چې د لږ وخت لپاره عامه لاره بندول گناه ده، نو خلک چې په خپلو کورونو کې د لارې یوه برخه شامله کړي او ددې څخه د همیش لپاره لاره بنده سي، تاسې فکر وکړی چې ددې به څومره سخته گناه یې افسوس چې خلک دا هیڅ گناه نه ګڼي.

سود خوړل یا یې کاروبار کول

د سود خوړل یا د سود کار کول دواړه په کبیره گناه کې شامل دي، په قرآن کریم او احادیثو کې په ډیر سختي سره یې بیان سوی دی او هیڅ مسلمان ځیني ناخبره نه دی، په حدیث شریف کې یې د سود خوړل د مور سره تر زنا کولو هم سخته گناه ګڼلې ده. قرآن کریم سود د الله سبحانه وتعالی او د هغه رسول الله (صلی الله علیه وسلم) سره د جنگ اعلان ګڼلی دی.

د الله سبحانه وتعالی څخه ماسیوا په بل څه سره قسم اخیستل

د الله سبحانه وتعالی څخه ماسیوا لکه: پلار، نیکه، مدینه، کعبه او پیغمبرانو (علیهم السلام) سره قسم اخیستل د شریعت له نظره ناروا او حرام کار دی، بعضي خلک په خرکه مطهره سر کوم چي د حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) چپنه ده باندې قسم اخلي، ځیني بیا په یو زیارت او ولي سره قسم اخلي، دا ټول په غیر الله کي داخل دي او قسم په اخیستل حرام دي.

د الله (جل جلاله) د نامه څخه ماسیوا نذر کول حرام دی

نذر کول عبادت دی او د عبادت لایق فقط الله (جل جلاله) دی، د الله (جل جلاله) څخه ماسیوا هر مخلوق چي وي د هغه لپاره نذر کول یا د هغه په نامه نومول ناروا او حرام دی. ایصال ثواب د بزرگانو او اولیاء کرامو و ارواحو ته ثابت او باعث د اجر او ثواب دی، په دې کي څه خبره نه سته، خو ددې سره یو ډول قید او تخصیص لگول احداث فی الدین او بدعت دی.

د اولیاء کرامو په نامه څاروي ټاکل او بیا یې مزار ته وړل، په (ما اهل لغير الله) کي د داخلیدو د کبله شرک دی، ددې خوړل هم حرام دي، که څه هم زر واره بسم الله او الله اکبر پر وویل سي. امام رازي (رحمه الله علیه) په خپل تفسیر کي ددې په حرمت کي بیان کړی دی او ټولو فقهاء عظام ددې په حرمت متفق دي. احسن الفتاوی

که نذر د الله سبحانه وتعالی لپاره وي او ثواب یې وبزرگانو ته وي دا جائز دی. احسن الفتاوی

د فلاني په حق سره دعا کول

حکیم الأمت حضرت مولانا اشرف علي تهانوي (رحمه الله علیه) فرمایي: بحق فلان په اعتبار د معنا یې حقیقي ناجائز دی، او په اعتبار د معنا مجازي يعني توسل جائز دی، نو په دلائلو کي تعارض نه سو پاته.

اصلاً ددې قول دوه (۲) مطلبه کیدلای سي: یو دا چي د فلاني حق پر الله سبحانه وتعالی باندې واجب دی، نو الله سبحانه وتعالی به دا کار کوي، ددې حق د امله دا قول باطل دی او گمراهي ده، بل دا چي الله سبحانه وتعالی په خپل فضل او کرم سره د صالحو اعمالو په اجر ورکولو کي بنده ته دغه حق ثابت کړی دی.

نو اوس که یو څوک ددې صحیح مطلب په پام کي لرلو سره دا دعاء کوي، چي ای پروردگار! زما دغه کار د فلاني په حق یا مرتبې سره راوه کړه. نو دا صحیح ده ځکه چي ددې مطلب دا سو چي د فلاني په توسل او وسيلي سره دغه کار راوه کړه او وسیله په دغه ډول مفهوم سره جائز ده.

د درواغو شاهدي ورکول

د حديث شريف ارشاد دی: د اسلام لومړی خليفه حضرت ابو بکر صدیق (رضی الله عنه) فرمایي: موږ يو ورځ د حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) په حضور کي ناست وو، رسول الله (صلی الله عليه وسلم) وفرمايل: زه تاسي ته دري (۳) اکبر الکبائر يعني د کبیره گناهونو څخه هم غټي گناوي دربنيم. ۱: د الله (جل جلاله) سره يو څوک شریک نیول. ۲: د مور او پلار نافرمانی کول. ددې ارشاد پر مهال ده مبارک تکیه لگولي وه دې جملي ته چي ورسیدی، نو دی مبارک کښیناستی او ویې فرمایي: ۳: گناه درواغ خبره او د درواغو شاهدي ده، بیا دغه جمله په وار وار وویل تر دې چي موږ په زړه کي ویل چي کاشکي نور پټه خوله سي. بخاري، مسلم

رسول الله (صلی الله عليه وسلم) فرمایي: د درواغو شاهدي دري (۳) ځله د شرک براره ده. ابو داود، ترمذي

د حديث شريف ارشاد دی: کوم سړی چي پر يو مسلمان داسي شاهدي ورکړي، چي هغه ددې اهل نه وي، هغه ته په کار ده چي خپل مقام په دوږخ کي وگڼي. مسند احمد، بسند رواه ثقات

په اوسني عصر کي عام خلگ په دې کبیره گناه اخته دي، درواغ او د درواغو شاهدي ورکول بيخي هيڅ گناه نه بولي، په اوس وخت کي خو ډیر کارو بارونه داسي دي، چي بنسټ یې په درواغو او د درواغو په شاهدي سره ایښوول سوی وي.

ډیر داسي کارونه دي، چي عموماً خلگ یې شهادت او شاهدي نه بولي، ډیر خلگ بیا داسي د درواغو شاهدي خپل مجبوري گڼي او هيڅ فکر نه کوي، چي دا هم کبیره گناه ده د غفلت او بي پرواهي د امله په کښي اخته یې الله (جل جلاله) دي ټول امت مسلمه ځيني وساتي، او الله (جل جلاله) دي هدايت ورته وکړي.

د بسم الله الرحمن الرحيم لیکل په اعدادو سره

دا د بسم الله الرحمن الرحيم د لیکلو بي عزتي يا بي آدبي ده، ځيني اشخاص بسم الله الرحمن الرحيم په داسي ډول سره لیکي (۷۸۶) د بسم الله الرحمن الرحيم داسي لیکل بلکل غلط دي.

د بسم الله الرحمن الرحيم د لیکلو صحيح طریقه: د بسم الله الرحمن الرحيم پر ځای نوري کليمي يا (۷۸۶) لیکل د قرآن کریم، د رسول الله (صلی الله عليه وسلم) او د امت د متوارث عمل خلاف دي.

د حدیبه په صلح کي حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) د بسم الله الرحمن الرحيم لیکلو حکم وکړ، مشرکینو اعتراض وکړ او ویې ویل: (اكتب تكتب باسمک اللهم). ددې څخه معلومه سوه چي

اسلام د بسم الله الرحمن الرحيم د لیکلو خاص طریقه متعینه کړې ده، ددې پر ځای د نورو کلماتو سره د بسم الله الرحمن الرحيم ثواب نه ورکول کيږي او سنت هم نه ادا کيږي. والله سبحانه وتعالى اعلم

د رشوت ورکولو جائز او ناجائز صورتونه

په اوسني عصر کي هري خواته د رشوت بازار ډير گرم دی، داسي وختونه هم پېښيري چي ډير شريف سړی به وي، مگر بيا به هم په رشوت ورکولو مجبوره کيږي چي رشوت ورکړي، ددې کبله ضروري ده چي د رشوت جائز او ناجائز صورتونه معلوم سي او بيا د هغه سره سم عمل وسي.

د احسن الفتاوى مولف (رحمة الله عليه) فرمايي: د رشوت اخيستلو او ورکولو بيلا بيل صورتونه دي، د هر يوه حکم ليکل کيږي: ۱: د حکومت څخه قضاء يا داسي يو بل منصب يعني د وظيفي د لاسته راوړلو لپاره. ۲: په حاکم باندې د فصلي کولو لپاره. ۳: د اعانت على الظلم لپاره.

په دې درو (۳) حالاتو کي رشوت اخيستل او ورکول يې هم حرام دي، که د حاکم څخه د خپل حق د منع کولو خطر وي، نو هغه ته د ظلم د ختمولو په اړه رشوت ورکول هم جائز نه دي، ځکه چي ددې څخه د حاکم عادت خرابيږي، ځکه چي بيا پر ټولو عوامو باندې د ظلم باعث يعني سبب گرځي.

۴: د کوم چا څخه چي د تکليف اندېښنه وي، هغه ته د رشوت ورکول جائز دي، مگر د هغه لپاره يې اخيستل حرام دي.

۵: د يو تکليف د ختمولو يا د يوې گټې د لاسته راوړلو لپاره په مينځ کي د واسطې جوړيدونکي يعني فقط سفارش کوونکي ته رشوت ورکول جائز دي، مگر د هغه لپاره يې اخيستل جائز نه دي.

هو! که د واسطې په ذمه کار وي، نو د هغه لپاره ددې کار اُجره اخيستل جائز دي، په دې شرط چي هغه په دې کار کولو باندې خپله قدرت ولري، ماسيوا د قدرته اعتبار نسته.

د کمیشن يا د دلالي اُجرت اخيستل

په دې موضوع کي د حنفي فقهي عبارتونه مختلف دي، مگر د عامو خلکو د ضرورت د امله د جواز قول يې مختار او مفتي به دی، هو! په دې کي د اُجرت معلومول ضروري دی.

د مثال په ډول: په لسو (۱۰) افغانو کي يوه افغاني هم د تعين صورت دی، يا فيصدي معلومه کړي او که د اُجرت تعين ونه سي، نو په دې صورت کي ناروا دی.

مگر په دم يا تعويذ باندې اُجرت اخيستل چي په اصطلاح کي شکرانه ورته ويل کيږي جائز ده، ځکه چي دا علاج او تداوي ده. کما صرح به العلامة ابن عابدين (رحمة الله عليه) في رد المختار

همداسي د هداية مصنف (عليه الرحمة) هم د جواز فتواى ورکړي ده. هدايه

په خیرات ورکولو سره احسان اچول

الله (جل جلاله) فرمایي: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَىٰ لَا). ژباړه: ای هغه کسانو! چې ایمان ئې راوړی دی مه باطلوئ تاسي خیراتونه خپل په احسان بارولو او ایذا (ضرر رسولو) سره. (سورت البقره - آیت ۲۶۴)

بل حای الله (جل جلاله) فرمایي: (الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَا). ژباړه: هغه کسان چې خرڅوي مالونه خپل په لاره کښي د الله بیا نه ورپسي کوي (دوی) په هغه شي پسي چې خیرات کړي ئې وي احسان او نه ضرر. (سورت البقره - آیت ۲۶۲)

د دوهم آیت مبارک څخه داسي معلوميږي، چې د احسان اچولو ممانعت فقط په صدقاتو پوري خاص نه دی، بلکي هر څه چې د عبادت، طاعت او نيکي په لاره کي مصرف سي، هغه که په پر خپل ځان يا پر خپل اولاد او ښځي باندې وي، يا پر خپلو دوستانو قريبانو باندې وي، د ټولو دغه حکم دی چې په احسان اچولو سره د خیراتولو ثواب ختمیږي، د یو داسي شخص په وړاندې خپل د احسان يا صدقي ذکر کول، چې د هغه په وړاندې د بیان کولو څخه هغه خوښي نه څرگندوي، پر کوم چا چې احسان سوی وي دا هم په (مَنًّا وَلَا أَذًى) کي داخل دی.

ددې امله علماء کرام فرمایي: په سوغات يا صدقه ورکولو سره د دعا غوښتنه کول، يا د دعا اُمید کول هم مناسب نه دی، ځکه چې د ثواب د باطلیدلو خطر ځيني سته.

د الله (جل جلاله) د نامه څخه ماسیوا څاروی ذبح کول

د قرآن کریم ارشاد دی: (وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ ط). ژباړه: مه خورئ تاسي له هغې چې نه وي یاد کړی سوی نوم د الله پر هغې باندې او بیشکه! چې دا خوراک خامخا گناه ده. (سورت الانعام - آیت ۱۲۱)

د حدیث شریف ارشاد دی: څوک چې د یو چا په نوم باندې څاروي يعني: پسه، بزه، چرگ او داسي نور... پریردي يعني ونوموي هغه زموږ څخه نه دی. بي خوند گناهونه

عموماً عام مسلمان په دې گناه ډیر اخته دي ځيني خلک د بزرگانو او پيرانو په نامه څاروي نوموي يا يې د هغوی په نامه نذر کړي او ذبح يې کړي، مگر ددې څخه څه خوړل حرام دي او دا کار گناه يې کبیره او د شرک سره مشابهت پيدا کوي.

بنځه د خاوند او مزدور یا غلام د بادار په خلاف پارول

حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) فرمایي: څوک چې بنځه د خاوند او مزدور د بادار په خلاف وپاروي، یعني د بنځي یا غلام او مزدور په زړه کې مخالفت او دښمني پیدا کړي، یا د دوی تر منځ و اختلاف ته نوره تقویه ورکړي، نو هغه زموږ څخه نه دی. رواه احمد بسند صحیح

همداسې یو سړی د خپلي بنځي څخه خواږدی کول او د هغه په زړه کې نفرت پیدا کول هم په دغه حکم کې داخل دی. زواج

علماء کرام دا هم په کبیره گناه کې داخل گڼي او په حدیث کې یې دغه ناوړه عمل د شیطان تر ټولو ستره کارنامه گڼلې ده. مسلم

په اوسني عصر کې دغه عمل د عامو خلکو عادت ګرځیدلی دی، که د یو بنځي د خپل خاوند یا مزدور د خپل بادار څخه په شکایت وو، نو اوریدونکی ددې پر ځای چې مشکل یې وړ حل کړي، نور یې هم د هغه په خلاف پاروي د هغو تر منځ نفرت، کرکه او کینه ډیره وي او دا د بنځي یا مزدور سره همدردي یا دوستي گڼي.

هو! همدردی او دوستي په دې کې ده چې هغوی په دې پوه کړي چې د هغه به یو عذر وو، یا یوه مجبوري به یې وه، او گوره که تا ته د هغه څخه یو تکلیف رسیدلی یې، نو د هغه په زرگونو راحتونه چې تا ته یې درکړي دي، پر هغه سترگي مه پټوه او درپیدای یې کړه، خلاصه دا چې د بنځي او خاوند یا مزدور او بادار تر منځ باید روغه جوړه وسي او دوی ټولو ته باید ښه او مناسب نصیحت وسي چې تر منځ یې مشکل حل او ژوند یې د پخوا په ډول عادي سي.

په یو وخت کې تر یوه ډیر طلاقونه ورکول

که د یو شرعي یا طبعي مجبوري د امله بنځي ته طلاق ورکول ضروري وي، نو شرعاً رواه دی، مگر سنت طریقه یې دا ده چې داسې وخت طلاق ورکړل سي، چې بنځه د میاشتنی مریضي څخه فارغه وي، فقط یو طلاق ورکول مناسب دی، په یو وخت کې درې (۳) طلاقه ورکول چې عموماً په جاهلانو کې رواج لري گناه ده.

که طلاق هم واقع کيږي عام او ناخبره خلک ډیر په دې کې مشغول دي، کله چې طلاق ورکړي نو تر درو (۳) څخه کم باندي ساه نه ايله کوي، که د یو سبب له کبله دا فکر کې وي، چې بیا د رجوع حق پاته نه سي، نو یو طلاق هم بائن کیدلای سي، تر درو (۳) پوري رسولو ته هیڅ حالت کې اړتیا نسته. الدرالمختار، بحر، وغیره

د اجازې پرته د یو چا کور ته ورننوتل یا کتل

حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) فرمایلي دي: کوم سړی چې پرته د اجازې د یو چا کور ته گوري، نو د کور خاوند ته جائزه ده چې سترگي يې راوباسي. بخاري، مسلم

د حدیث شریف ارشاد دی: کوم چا که د اجازې څخه پرته د یو چا د مکان پرده پورته کړه او دننه کورته يې وکتل، نو ده یو داسي عمل وکړ چې ورته جائز نه وو. ترمذي

عام خلک دا حکم د بنځینه په هستوګنځي پور خاص ګڼي، د نارینه هستوګنځي ته کتل یا ننوتل په دې کي داخل نه ګڼي بيله دليله په دې کبیره گناه اخته دی.

د روح لرونکي شي په اور کي سوځل

حضرت عبدالله بن مسعود (رضی الله عنهم) فرمایي: حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) د میړیانو یو غار ولیدی چې مور او ور اچولی وو، رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وفرمایل: دا اور چا لگولی دی؟ مور ورته وویل: یا رسول الله (صلی الله علیه وسلم) مور لگولی دی، رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وفرمایل: په اور سره عذاب ورکول، د اور د خالق الله (جل جلاله) حق دی، وبل چا ته ددې حق نسته چې دې روح په اور کي وسوځي. زواجر

د بیان سوو احادیثو څخه داسي معلومیږي چې روح لرونکي شي هغه که انسان وي که څاروي که حلال وي، لکه: زیاتره الوتونکي یا څاروي او داسي نور... حرام لکه: مورک، پشي، سپی، مار، لړم، غالبوزي او داسي نور... علماء کرامو ساه لرونکي شيان په اور کي سوځل په کبیره گناهونو کي داخل ګڼلي دي. کذافي الزواجر

هو! که د یو ضرري حیوان لکه: مار، لړم او غالبوزي د ضرر څخه د حفاظت بله لار نه وي، نو د مجبوری د امله يې د سوځولو اجازه سته. کذا قال الزرکشي وغيره من الزواجر

په اولادونو کي برابري نه کول

که د یو کس څو بڼخي وي، په هغو ټولو کي عدل او برابري کول واجب او ضروري دي، د دوی په مینځ کي خلاف عمل کول يعني د دوی تر مینځ عدل نه کول کبیره گناه ده، همداسي په انعام، بخشش او په هر شي ورکولو کي هم برابري کول ضروري دي، په دې کي د هلک، انجلۍ، نارینه او بڼخي لپاره برابره برخه ورکول په کار ده. د بڼخي نیمه برخه د میراث قانون دی، په ژوند کي که مور او پلار څه شی اولادونو ته ورکوي، په هغه کي به د بڼخي او نارینه برخي برابروي، ددې خلاف عمل کول گناه کبیره ده، هو! که هلک یا انجلۍ په علم یا عمل کي د مور او پلار په اطاعت او خدمت کي تر نورو بالا وي، نو هغه ته ډیر شی ورکول یا ډیر محبت ورسره کول او ناز تر نورو ډیر ورکول جائز دي.

د بولو د څاڅکو څخه ځان نه ساتل

د قبر ډیر عذاب د بولو د څاڅکو څخه د ځان نه ساتلو له کبله ورکول کیږي، ددې کبله د بولو د څاڅکو څخه ډیر احتیاط وکړی.

په شریعت کې ددې وجهې د قضاء حاجت وروسته لومړی په لوټه سره استنجاء سنت گڼل سوي ده، بیا یې په اوبو سره مینځل مقرر کړي دي، ددې لپاره چې وروسته د بولو څاڅکي عموماً راځي، چې د هغه د ختمیدلو اطمینان وسي، او د بولو پاته اجزاءوي په مکمل ډول صفا سي. ددې څخه د ځان ساتلو لپاره لاندې عملونه سنت گڼل سوي دي: ۱: د بولو کولو لپاره دې لوړ ځای کښيني. ۲: پر داسې محکه دې قضاء حاجت وسي د کوم ځای څخه چې د بولو څاڅکي پر بدن او کالو باندي ونه لگيږي. ۳: د کوم طرف څخه چې باد وي د بولو کولو په وخت کې دې هغه طرفته مخ نه گرځوي، ځکه چې باد د بولو څاڅکي د ده وخوا ته راگرځوي.

د خلکو په لاره کې مرداري اچول

د حدیث شریف ارشاد دی: - حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) فرمایلي دي: کوم چا چې مسلمانانو ته د هغوی په لاره کې تاوان ورسوي، پر هغه دي د مسلمانانو لعنت وي. الطراني بسند حسن

د حدیث شریف ارشاد دی: - د لعنت د درو (۳) شیانو څخه ځانونه وساتي، اصحابانو پوښتنه وکړه: هغه درې (۳) د لعنت اسباب څه شي دي؟ ده (صلی الله علیه وسلم) وفرمایلي: د اوبو په گودر، لاره یا د سیوري په ځای کې یعنې په کوم ځای کې چې خلک کښيني قضاء حاجت کول. مسند احمد

د دوهم حدیث څخه دا معلوم سوه چې دغه گناه یوازي په بولو او گندگیو پوري خاص نه ده، بلکې هر هغه شی چې خلکو ته تکلیف ورسوي، په دې کې داخل دي ناري توکل، د نفرت او خوا گرځیدو شیان، د کیلي پوستکي او هر ضرر لرونکي شي غورځول گناه ده.

پرتله د ضرورته سپی ساتل

کوم سړی چې د څارویو د رمې یا د کښت د ساتنې یا د ښکار د ضرورت څخه پرتله د شوق لپاره سپی وساتي، د هغه د ثواب څخه هره ورځ د یوه قیراط په اندازه کميږي. بخاري، مسلم

د بخاري په یو بل روایت کې دوه (۲) قیراطه ذکر سوي دي. قیراط د وزن یو خاص مقدار دی، چې د اتو (۸) دانو وریجو و مقدار ته نژدې دی، مگر دا چې د آخرت قیراط څونده وزن یې دی او دلته ددې څونده اندازه مراد ده، دا الله سبحانه و تعالی ته معلومه ده. د حدیث شریف مطلب ظاهراً دا دی، چې د صالحو اعمالو د مجموعي ثواب څخه هره ورځ دومره اندازه کميږي، دا احتمال هم سته چې د هر صالح عمل د ثواب څخه د یوه یا دوو (۲) قیراطو په اندازه کم سي.

پای

د الله (جل جلاله) د فضل او کرم څخه اُمید وار یم چي په خپل دربار کي دا کتاب را څخه قبول کړي، او الله (جل جلاله) دي یې د ټولو مسلمانانو لپاره ګټور او نافع وګرځوي، ځيني ضروري نکات چي باید په نظر کي ونيول سي.

په اول قدم کي باید ددې یادونه وکړم: که چیري ددې کتاب په کوم ځای کي مثلاً: په آیت، حدیث، ترجمه او یا هم په املاء او انشاء کي یې کومه غلطی وي، نو تاسي کولای سي هغه ما ته را په ګوته کړی او زه یې په راتلونکي کي اصلاح کړم، کتاب د غلطی څخه پاک او تکمیل کړم، ځکه چي انسان عاجزه دی، هیڅ وخت د خطاء او غلطی څخه خلاص نه وي.

په دوهم قدم کي ددې یادونه کوم: که یو مسلمان د دغه ذکر سوو کبیره او صغیره گناهونو څخه ځان ونه ساتي، نو لږ تر لږه خو به په دې پوه سي، چي څه کول گناه ده او څه کول گناه نه ده کومه کبیره گناه ده او کومه صغیره گناه ده او یو وخت به دا فکر ورسره پیدا سي، چي دا گناهونو سخت عذاب لري پښیمانه به سي او پښیماني په دې باب کي د کامیابی کیلي ده.

په دریم قدم کي دا یادونه کوم: که څوک غواړي چي د کبیره او صغیره گناهونو په هکله نور هم ځان پوهه او په خبر کړي، نو دغه مشهور کتاب (الزواجر عن اقتراف الكبائر) په نامه چي د علامه امام ابن حجر هیثمي مکي (رحمة الله علیه) تصنیف دی، چي په (۴۵۰) څلورنیم سوه مخونو او دوه (۲) ټوکه کي دی، چي په کښي د (۴۶۰) څلور سوه شپيته گناهونو مفصل بیان سره د قرآن کریم او حدیث د سزاو ذکر سوي دي کتلاي سي.

ماخذونه

- ۱: تفسیر دیوبندی، مرتب الحاج مولوي عبدالحنان صاحب.
- ۲: کتاب زواجر عن اقتراف الکبائر، مرتب علامه امام ابن حجر هیثمی مکی (رحمة الله علیه).
- ۳: الشباه والنظائر، مرتب علامه ابن نجیم (رحمة الله علیه).
- ۴: بی خونده گناهونه، مرتب مفتي اعظم حضرت مولانا محمد شفیع صاحب.
- ۵: کتاب الاذکار، مرتب حضرت امام نووي (رحمة الله علیه).
- ۶: اشباه وغیره، مرتب فتاوی علمگیری.
- ۷: احسن الفتاوی، مرتب علامه مفتي رشید احمد الدهیانوي (رحمة الله علیه).
- ۸: احیاء العلوم.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library